Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…1921 оной …брин 21-һээ гарана | № 168 (15791) | 1981 оной июлиин 22, среда | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ҺОГООБОРИШЬЕ

ҮБҺЭ ҮЛӨӨНГҮЙ ХУРЯАХА!

РЕПОРТАЖ

БОРООГОЙ ОРОХЫН УРДА

Хэдэн хоногто дуһалшье бороо ороогүй, ходол шатама халуун болоожо байһанаа, тэрэ үдэр тэнгэри гэнтэ бүрхөөд, баруун-хойноһоо Байгал далай тээһээ һэб-һаб һалхилжа эхилбэ. Үглөөгүүр эртэ гараад үбһэ сабшажа, хуряажа, һүри соможо байһан хүнүүдтэ һэрюун, аятай зохид болоодхино.

Колесово тосхоной һү һаалиин комплексын хажуудахи ехэ хорёо соо урагша хойшонь гонзойлгожо табиһан зуугаад метр ута, томо гэгшын һүри тойроод олон хүн, машина, техникэ хөөрсэгэнэжэ байба. Тусхай волокушатай хоёр трактор бухалнуудые түлхижэ, һүридэ дүтэлүүлэн шахаадхихадань, нүгөөдэ тракторынь тэрэ үбһые арбагар ехэ түхеэрэлгэнүүдэрээ хам шүүрэжэ абаһаар сомоогой оройдо ебхэгэд гэтэр табижархина. Һүриин оройдо байһан дүрбэн хүн тэрэ үбһые гэшхэжэ, тэгшэлжэ тухашарнад. Энэ үедэ 15—16 центнер үбһэ ашаһан айхабтар үндэр аарба тэргэтэй трактор ерээд, тэрэнээ һүриин хажууда хүнтэрүүлжэрхиһөөр лэ, һөөргөө ярана.

— Хүбүүд, энэ һүриеэ дүүргээгүй байтарнай бороо орожорхигшоб. Тэнгэриимнай шарай нэгэл ондоохон болоод байна. Шамдая, нүхэд, — гэжэ звеное даагша Василий Евграфович Нечкин тэрэшьегүйгөөр түргэн хүдэлжэ байһан нүхэдөө үшөөл яаруулха юм.

— Дөө, юун бороо оруужа гээбтэ. Ходол бүрхөөд болигшо гүбэ,—гэнэ һүриин хажуу бэеын үбһэ һамнан унагаажа байһан залуу хүбүүн.

— Тэнгэритэй болзоолдоо бэшэ аад лэ, яажа мэдэхэбши бороогой орохо, орохогүйе. Энэш мэнэл шааяшахадаа болохол, — гэжэ звеное даагша хэлэнэ.

— Нүхэд, юрэдөөл олон үгэдэ олзогүй, түргэлэе,—гэжэ волокушаар үбһэ шэрдэг агрегадай тракторист Иван Курбатов дуугарна.

Звеногойхидой иигэжэ хүдэлжэ байхынь забһарта В. Е. Нечкинтэй ажал, түсэб, зорилго тухайнь хэды үгэ хөөрэлдэжэ үрдибэбди.

—Үбһэндэ ороһоор дүрбэтаба хонобобди. Сабшалангаймнай ургаса бирагүйшэг даа. Мүнөө энэ сабшажа байһан һайжаруулагдаһан бэлшээри дээрэһээ гектарай арай гэжэ 6—7 центнер ургаса гарана. Һайса уһалагдаһан байгаа һаа, ногоониинь һурагггүй ондоо байха бэлэй. Теэд ханаабай уһан ехэнхидээ огородой газар, куузикугай поли руу табигдаад, эндэ ёһоор хүртөөгүй,—гэжэ Нечкин хэлэнэ. — Июнь, июль соо мүртэй хура бороо ороогүй, ургамал ногоо гандааба. Иигээд шииг нойтоной ороо һаань, зарим сабшалангай ногоон һайжарха һэн, — гэжэ тэрэ нэмэнэ.

— Бүхы үбһэеэ хуу фермынгээ хажууда асаржа һүрилнэ гү? Тиихэдэтнай юугээрээ һайн байнаб?

— Нэгэдэхеэр, хээрэһээ асарагдаһан үбһэн урид шэгнэгдэжэ, харин тоо бүридхэлдэ абтажа, һүри болгогдоно. Хоёрдохёор, үбһые хуряамсаараа малай үбэлжөөндэ сэхэ асаржа зохидоор сомоходо, гээлтэ хоролтодо ороногүй бшуу. Гурбадахяар, һүринүүдые иимэ ехээр бодхоожо, һайнаар нягтаруулаад, дээрэһээнь, үшөө һолоомоор хушажархихадамнай, үбһэн гутахагүй һайн шанартай байха.

Энэ нэгэ һүридэ 700 шахуу центнер үбһэн ороод байна,— гэжэ Василий Евграфович хөөрэнэ.

Кабанскын шубуунай фабрикын гурбадахи отделениин 1-дэхи бригадын комсомол-залуушуулһаа бүридэһэн үбһэшэдэй энэ звенодо 24 хүн хүдэлдэг. Найман тракторта́й. Косилкатай хоёр трактор үбһэ сабшана, хоёрынь тармана, нэгэ волокушатай трактор баал суглуулна. Ехэ аарба тэргэтэй хоёр трактор, нэгэ автомашина үбһэ зөөнэ. Һүри бодхологодо гурбан трактор таһалгаряагүй хүдэлдэг юм.

— Манай звеное гүйсэд оньһожоруулагдаһан гэжэ тоолохо аргагүй. Тракторай агрегадуудай хажуугаар хоёр-хоёр морин косилка, тармуууртайбди. Хэдэн гар хажууршад бии. Тиигэжэ бидэ ханаабай захаар, бургааһа шугын забһараар, углуу суглуугаар ургаһан ногооё хуу наринаар сабшажа абанабди, Бүхыдөө 4900 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэйбди, — гэжэ звеное даагша хэлэнэ.

Эндэ диилэнхидээ залуушье һаа, жэл бүри үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалсадаг дүршэлтэй бэрхэ хүбүүд хүдэлнэ. Жэшээлхэдэ, Станислав Соловьёв, Владимир Перевозников гэгшэд тракторай косилкаар үбһэ сабшахадаа, мүн Владимир Корытов, Иван Курбатов гэгшэд үбһэ тармаха, баал суглуулхадаа, Сергей Корытов ехэ тэргээр үбһэ зөөхэдөө, Владимир Жуков үбһэ сомоходоо нэгэшье һаатал һамшалгүй һайнаар хүдэлнэ. Юрэдөөл, звеногой гэшүүдэй хэжэ байһан ажалые, тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлые харахада, энэ жэлэй хүшэр бэрхэтэй эрхэ байдалые тэдэнэр ойлгожо, айхабтар оролдосотойгоор, нягта наринаар, хүсэ хүлһэеэ гамнангүй хүдэлнэ. Тиимэһээ түсэб, даабаряа заатагүй дүүргэхэ байһандань этигэгдэнэ.

Үдын хойно тэнгэри бүрхэһөөр бүрхэжэ, удангүй түрүүшын дуһалнууд унаһаар, дам бороошье шааяшаба. Үнинэй хатаһан газар, ургамал ногоон гансата ами ороһондол, оршон тойрон уурал баян, жэгтэй зохид болошоно. Энэ үедэ үбһэшэд һүриеэ нюруулжа үрдинхэй, хүхюутэй, дуутай шуутай юумэд үдын хоол барихаяа отог тээшээ гүйлгэлдэжэ ябаа бэлэй.

М. НАМЖИЛОВ.
Кабанскын район.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Трактораар үбһэ сабшадаг Владимир Перевозников. 2. Үбһэ һүрилэлгэ.

Авторай фотонууд.

БУХАЛНУУД ЖЭРЫЛДЭНЭ

Баргажанай районой Хилганын колхоз тэжээл бэлэдхэлгээ түлэг дундаа ябуулжа байна. Энэ жэлдэ сабшалангай ногооной бирагүйгөөр ургаһанине хараада абажа, ургасаяа гол түлэб морин косилкаар, гар хажуураар сабшажа хуряахаар шиидээ юм. Мүнөө эндэ морин косилкатай, гар хажууршадай долоон звено ажаллана.

Түсэбэй ёһоор манай ажахы 32800 центнер үбһэ хуряаха зорилготой. Үбһэ хуряалга дээрэ Хышикто Базарович Очиров, Заято Понхониевич Заяхов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг звенонууд ажахы доторoo эрхимлэнэ.

Ю. БУДАЕВ,
парткомой секретарь.

ҮҮСХЭЛШЭД ЭРШЭЕЭ ШАНГАДХАНА

Ниитын адууһа малда үбһэ болон тэжээлэй бусад зүйлнүүдые бэлэдхэлгэдэ сомоной харьяата эмхи зургаануудай коллективүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые бүлтыень хабаадуулха талаар Дүтэлүүрэй сомоной Советэй гүйсэдком эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна. Сомоной Советэй оршондохи эмхи зургаануудай алба хаагшад өөһэдынгөө хүсөөр Дүтэлүүрэй совхоздо 500 центнер үбһэ һүрилжэ, 200 центнер набшаһата мүшэр болон 60 центнер халаахай суглуулжа тушааха гэһэн социалис уялга абаад, энэ хэшээ дэмжэхыень районойнгоо поселково, сельскэ болон сомоной Советүүдэй харьяата эмхи зургаануудай, промышленна предприятинуудай коллективүүдые уряалһан байна.

Тус үүсхэлые КПСС-эй райком ба райсоведэй гүйсэдхэхэ комитет дэмжэн һайшаагаа. Тиихэтээ хамта иимэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа, үбһэ хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадажа, абаһан даабаринуудые үлүүлэн дүүргэхын түлэ зохихо хэмжээнүүдые абахыень нютагай Советүүдэй гүйсэдкомуудые уялгалһан байна.

Үүсхэл гаргагшад тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа эхилээ. Мүнөө дээрээ 150 центнер набшаһата мүшэр, 50 центнер халаахай суглуулагданхай. Үбһэшэдэй тусхай звено эмхидхэгдээд, сабшалан дээрээ гаранхай, түрүүшынгээ һүри сомоонуудые табиба.

КПСС-эй обком ба республикын Министрнүүдэй Советээр һайшаагдаһан ниитын малда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүн зонине эдэбхитэйгээр хабаадуулха талаар Яруунын районой Эгэтын сомоной, Баргажанай районой Һубын сельскэ, Хяагтын районой Хүдэрин сомоной Советүүдэй абаһан социалис уялганууд дүтэлүүрэйхидэй эдэбхи эрмэлзэл бүри бадаргаба, ашатай туһатай ажалайнь эршэдэ шэнэ хүсэ нэмээбэ.

Г. БАДМАЕВ.
Захааминай район.

ГАБШАГАЙГААР АЖАЛЛАНА

Совхозуудай ниитынгээ адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ халуун хаһын үедэ Хэжэнгын районой промышленна предприятинуудай, барилгын эмхинүүдэй, эмхи зургаануудай коллективүүд жэлһээ жэлдэ шефскэ ехэ туһаламжа үзүүлдэг заншалтай юм.

Энэшье жэлэй үбһэ хуряалгын, силос болон сенаж даралгын харюусалгатай хаһын ябажа байха үедэ иимэ туһаламжаяа бүри эмхитэйгээр, үргэнөөр, аша үрэ ехэтэйгээр үргэлжэлүүлхэ гэжэ шиидэнхэй. Энэ ушараар коллектив бүхэндэ үйлэдбэриин суглаан болоһон, тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ хабаадалсаха хэмжээ ябуулганууд, түсэбтэ даабаринууд тодорхойлогдоо.

Хабарһаа эхилжэ, бороо багаар ороно. Эндэхи сабшалан болон таряалан гандангги байдалтай. Тиигэбэшье ургаһан ногооё дууһан сабшажа абаха зорилго табигданхай. Энээнтэй дашарамдуулан, КПСС-эй райком ба райсоведэй гүйсэдком габшагай ажалай түрүүшын гурбан үдэр үнгэргэхэ гэһэн уряа район доторoo соносхоо.

Тиигэжэ районой ниитэ олон ажалшад гурбан үдэр соо хүдэлхөөр совхозуудай сабшалан дээрэ гараба. Жэшээнь, Хэжэнгын совхозые шефтээ абаһан райбольницын, холбооной узелай, Госкомсельхозтехникын отделениин, Гурэнэй банкын отделениин болон бусад коллективүүдэй 200 гаран хүн Шанаагай сабшалан дээрэ ошонхой, гар хажуураар ногоо унагаажа байна. Иигэжэ эмхи гуримтайгаар үбһэ хуряалгада хабаадахаяа гараһан коллективүүд район дотор олон.

Габшагай ажалай иимэ үдэрнүүд саашадаа ходо эмхидхэгдэжэ байхаар хараалагдана.

А. ЧИМИТОВ.

ШЕФҮҮД ТУҺАЛНА

Шэнэ-Горхоной дунда һургуулиин ахалагша классай һурагшад, мүн эндэхи леспромхозой коллективэй хүдэлмэришэд жэл бүри зунай үедэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гурбадахи үйлэдбэриин бригадада үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ туһалдаг заншалтай болонхой. Энэ жэлдэшье тэдэнэр 33 тонно модоной набша намаа, халаахай бэлэдхэхэ.

— Һүүлэй дүрбэн хоног соо 13 тонно набша намаа бэлдэжэ, хонишодой бригаданuудта асаржа тушаагаабди. Һаяын үдэрнүүдтэ хараалһан түсэбтэ даабаряа дүүргэхэ хүсэлэнтэйбди,— гэжэ леспромхозой автогаражые даагша, тэжээл бэлэдхэгшэдэй бригадын бригадир Виктор Георгиевич Суворов хөөрэбэ.

Р. ШИРАБОН.
хүдөө бэшэгшэ.
Загарай.

ОРОНОЙ ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

БРЯНСК. Областиин хүдөө ажахынуудта ургаса хуряалга эхилбэ. 60 мянга шахуу гектарта орооһото ургамалнууд баал болгогдон унагаагдаа. Хаа хаанагүй ипатовскэ арга хэрэглэгдэнэ. Амяарлан хуряалга оньһото техникые ашагтай һайнаар хэрэглэхэ, таряа хуряалгада гээгдэлые бага болгохо арга олгоно. Хэдэн ажахынууд таряа сохижо захалба.

ТУЛА. Областиин полинууд дээрэ шэнэ ургаса хуряажа байнхай. Ургаса хуряалга түрүүшүүлые элирүүлээ. «XI Октябрь» колхозой механизатор Н. Байбаков халаан соогоо 20 гаран гектарай ороoһото ургамалнуудые хадана. Тулын таряашад ургаса хуряалгаяа саг болзор соонь гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэргэхые шармайн оролдоно.

ЧЕРКАССЫ. Областиин механизаторнууд свеклын полинууд дээрэ нэмэлтэ тэжээл оруулжа дүүргэбэ. Свекло таряжа ургуулха индустриальна технологи үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Эрхим шанартай үрэһэ хэрэглэлгэ һайн үрэ дүнгүүдые үгэнэ.

ВИЛЬНЮС. Литвагай урда районуудай ажахынууд эртын хартаабхаяа хуряажа захалаа. Эндэ таригдадаг «пирмунес» гэжэ сорт гектарай 160—170 центнер түмһэ үгэнэ. Шэнэ ургасын хартаабха курортно хото городуудта эльгээгдэбэ.

Урда урдын жэлнүүдэйхиһээ илгаань юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ имагтал тусхай шэглэлтэй ажахынууд хартаабха тарижа ургуулна. Республикын бүхы колхоз, совхозууд өөһэдынгөө ажалшадые хангахын түла хартаабха тарихаяа 20—30 болон тэрээнһээ дээшэ гектар газар таһалһан байха юм. Ажахынуудай хартаабхын поли түрүүшынхеэ 50 мянган гектарта хүрэтэр үргэдхэгдөө.

КАЗАНЬ. Татарай саадуудта алим жэмэсэй баян ургаса эдеэшэбэ. 138 тонно гүлзөөргэнэ эд хэрэглэгшэдтэ эльгээгдээ. Энэнь түсэбһөө һураггүй ехэ байна. Жэшээнь, «Казанский» совхозой Н. Рыбаковагай хүтэлбэрилдэг бригада өөһэдынгөө плантаци дээрэһээ 200 центнер амтан үрэ жэмэс хуряагаа. Энэнь даабариһаа гурба дахин ехэ болоно. Түрүү һайн агротехникэ хэрэглэһэнэй, хүдэлмэрэе үргэнөөр оньһожоруулһанай ашаар амжалта туйлагдаа.

(ТАСС).

ТАСС **ШЭНЭ ҺОНИН**

АРАДАЙ ПОЛЬШЫН ҺАЙНДЭР

Польшын һэргэн хүгжэлтын 37 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэдэй баярай суглаан июлиин 20-до Москвада болобо.

ПОРП-ын онсо яаралтай IX съездын хараалһан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ амжалта туйлахыень суглаанда хабаадагшад Польшын коммунистнуудта, аха дүү поляк арадта хүсэбэ.

Польско-совет хани барисаанай бүлгэмэй делегациие хүтэлбэрилэгшэ, Польшын сэрэгэй Главна Политическэ управлениин начальнигай орлогшо бригадын генерал Т. Дзекань һанал нэгэтэй байһанайнь, туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэнэйнь түлөө үнэн зүрхэнһөө баярлажа байһанаа КПСС-тэ, бүхы совет хүнүүдтэ мэдүүлээ. СССР-тэй хани барисаан ба харилсаа холбоомнай хэлбэришэгүй бата бэхи, тэрэ социалис Польшын аюулгүй байдалай, амгалан ёһоор хүгжэлтын үндэһэ һуури байгаа, саашадаашье байха юм гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

(ТАСС).

МОСКВАГАЙ УЛАСХООРОНДЫН КИНОФЕСТИВАЛЬ

Москвагай уласхоорондын кинофестивалиин программын үндэһөөр зохёохы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үргэн ехэ хөөрэлдөөн болоно. Манай үеын эгээл түрүү суртал һургаалнуудые зохёохы ажалаараа баталха гээшэ экранай түрүү үзэлтэй мастернуудай гол зорилго мүн. «Энэрхы абари зангай түлөө, эб найрамдалай ба арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө тэмсэлдэ киноискусствын дүүргэдэг үүргэ» гэһэн темэдэ энэ хөөрэлдөөн зорюулагдаһан байгаа.

Дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон уран бэлигтэн киногой Түбэй байшангай Сагаан залай трибунада гаража үгэ хэлэхэдээ, эб найрамдалай хуби заяанай түлөө харюусалгатайгаа гүнзэгыгөөр мэдэржэ байһанаа элирхэйлбэ.

— Кинематографида олон жэлэй турша соо хүдэлхэдөө, 50 фильм буулгаһан байнаб. Эдэнэй зариманиинь ехэ амжалта туйлаһан байна, —гэжэ француз режиссер Кристиан-Жак хэлэбэ. —Тиигэбэшье хүнүүдэй саг үргэлжэ амгалан байдал хүсэжэ байһан тухай хөөрэһэн «Фанфан-тюльпан», «Хэрбээ бүхы дэлхэйн хүбүүдэй...» гэһэн хоёр бүтээлээрээ илангаяа ехээр омогорходогби. Мүнөө би шэнэ картина буулгахые бодомжолжо байнаб. Манай хүлгөөтэ дэлхэй дээрэ болоожо байһан мүнөө үеын үйлэ хэрэгүүдые харахада абажа, һанал бодолоо мэдүүлхэ хүсэлэнтэйб. Амгалан байдал зохёохые эрмэлзэдэг хүнүүдэй хүдэлөөн намда илангаяа үнэтэй сэнтэй байна. Эгээл иимэһээ эб найрамдал, арадуудай хоорондохи хани барисаан тухай анхарал оролдолгоор ээлэгдэжэ, Москвагай фестивальда заабол ерэдэгби.

Энэ фестивалиин олохон лентэнүүд фашизмда эсэргүү киногой ёһо заншалые үргэлжэлүүлнэ, шэнэ дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Югослав режиссер Предраг Голубовичой табиһан «Сезон мира в Париже» гэһэн картина иимэ лентэнүүдэй тоодо ороно. Мэдээжэ режиссер үгэ хэлэхэдээ, общественэ ажабайдалда киногой ямар ехэ үүргэ дүүргэдэг байһан тухай һанамжаяа мэдүүлбэ.

Фарабундо Мартиин нэрэмжэтэ Сальвадорой Национальна сүлөөрэлгын фронтын кинематографистнуудай буулгаһан кинокартинанууд фестивалиин экран дээрэ түрүүшынхеэ харуулагдаа.

— Дайнай дүлөөр соробхилһон манай орон сүлөөтэ байдалайнгаа түлөө тэмсэнэ, — гэжэ революционно Сальвадорой киноинститудай хүтэлбэрин гэшүүн Оскар Бернадо Эчеверия мэдүүлбэ. —Энэ тэмсэлдэ манай залуу киноискусство ниитэ арадай хүсэл эрмэлзэлые элирхэйлэн харуулхые, гэрэлтэ һайхан ерээдүйн аша түһада ами наһаяашье хайрладаггүй хүнүүдэй баатаршалга мүнхэлхые эрмэлзэнэ. Совет кинематографистнуудай дүй дүршэл, манай үнэн хэрэгтээ хэлбэришэгүйгөөр һаналаа нэгэдэлгэ бидэнние зоригжуулна.

Инди болон Мексикын, Болгари ба Кубын, Австрали болон Швецийн, мүн бусад олон оронуудай кинематографистнууд үгэ хэлэхэдээ, социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын хэрэгтэ, эб найрамдал болон арадуудай хоорондохи хани барисаае хамгаалгада алба хэхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа мэдүүлээ.

Фестивалиин үедэ хүүгэдэй фильмүүд олоор харуулагдажа, үхибүүдтэ ехэ һайндэр болобо. Ленинскэ хададахи Пионернүүд болон һурагшадай ордон соо арбаад үдэрэй турша багашуул элдэб оронуудай кинематографистнуудай буулгаһан фильмүүдые хаража, өөһэдынгөө зүгһөө сэгнэлтэ үгэһэн байна. Үльгэр онтохон, мультфильмнүүд үхибүүдэй дура татаһан байна.

Хүүгэдэй конкурсын хэдэн лентэнүүд СССР-эй Гэгээрэлэй министерствын, ниитын эмхинүүдэй, газетэ болон журналнуудай шангуудаар, дипломуудаар тэмдэглэгдээ.

Конкурсдо табигдаһан уран һайханай фильмүүдэй хараалга июлиин 20-до фестивалиин түбэй зал соо дүүрэбэ.

(ТАСС).

МАЛ АЖАЛ — онсо түхэлэ һалбари

МҮРЫСӨӨНҺӨӨ МҮНДЭЛӨӨ

Мүрысэдэг Яруунын районой «Комсомольский» совхозойхидой үнэтэ үүсхэл дэмжэхэ зуураа, Захааминай малшад зунай элдин сагта малаа адуулан таргалуулжа, Эхэ орондоо тарган, хүндэ шэгнүүртэй мал тушаахаар шиидэһэн юм. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхын, социалис уялгануудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын түлөө районой малшад эртүүр зуһаландаа ошожо, тунга һайн ногоотой, сэбэр тунгалаг уһатай бэлшээридэ малаа гаргаһан байна.

Малшадай оролдолго, эсэшэ сусашагүй ажалай дүнгүүдээр баясамаар. Юуб гэхэдэ, Захааминай район хахад жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан 7450 центнерэй орондо гүрэндэ 7466 центнер мяха тушаагаа. Энэ амжалтада илангаяа «Михайловский», Харацайн, Енгорбойн совхозуудай малшадай оруулһан хубитань угаа ехэ. Жэшээлхэдэ, «Михайловский» совхозойхид гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб 156 процент дүүргээ гэхэ гү, али комбинадта 1313 центнер һайн шанартай мяха эльгээгээ.

Районой һаалишадай илалтые баһал тэмдэглэмээр. Тэдэнэр июниин 24-дэ гүрэндэ һү худалдалгаар хахад жэлэйнгээ түсэб сүм бэелүүлжэ шадаһан байна. Теэд тэдэнэр амжалтаяа улам батадхахын тула үлдэгшэ 7 хоног соо түсэбһөө гадуур 1556 центнер һү гүрэндөө эльгээгээ.

Тарган мяхан, ехэ һүнэй түлөө тэмсэл Захааминда улам шангадана.

Манай корр.

СОШОРДОМО ДОХЁО

ТОДОРХОЙ ТОБШОЛОЛ ХЭГДЭНЭГҮЙ

Эрээн соохор хада майлын хормойдо Эрээлжэнэй фермын зуһалан оршодог юм. Хура бороотой сагта эндэхи бэлшээри ногоогоор һала элбэг даа. Харин мүнөө жэлэй иимэ гандуу үедэ ой модон соо, ойн соорхойн ногоондо малаа бэлшээжэ, ашаг шэмыень доошолуулхагүй арга боломжо бии гэжэ эндэхи малшад хэлсэнэ.

— Үдэр, һүнигүй адуулһанай ашаар лэ манай коллектив май, июнь һарануудай түсэб амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаа,— гэжэ Эрээлжэнэй фермые даагша Г. Н. Ильичев хэлэнэ.— Тусхайлбал, июньдэ 313 центнер һү үйлэдбэрилхэ даабаряа 45 процентээр үлүүлэн бэелүүлээбди. Тиигэжэ совхоз соогоо түрүү һуури эзэлээбди,— гэнэ.

Сэлэнгын совхоздо эрхимлэхэнь тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ ааб даа. Суута һаалишан Н. Тадвашкинагай хүдэлдэг үүлтэртэ малай Вершинын фермын коллективые, мүхөөгөө бэлээр үгэхэгүй Ехэ-Цагаанай гүүртын һаалишадые эрээлжэнэйхид социалис мүрысөөндэ илажа гараба ха юм. Мал адуулдаг М. Лукьянов, П. Протопопов, И. Уколов гэгшэд өөрынгөө ээлжээндэ бэлшээриеэ хубаарилан һэлгэсэлдүүлжэ, түхэреэн хоног соо үнеэдээ харууһална. Саг болзортонь уһалха, бэлшээхэ гурим хэзээшье хазагайруулнагүй. Ажалай журам һайнаар сахигдана. Ямар нэгэн шалтагаанһаа үнеэдэй һаагдангүй үлэһэн ушар эндэ үзэгдөөгүй.

Коллективэй гэшүүд гол түлэб залуушуул. Юһэн һаалишадай зургааниинь комсомолшууд, хоёрынь һаяхан КПСС-эй гэшүүндэ кандидадуудаар абтаһан байна. Хүн бүхэн коллективэй урда харюусалгаяа мэдэржэ хүдэлнэ. Л. Аюшеева, Н. Хороших, Т. Куценко гэгшэд үдэртэ үнеэн бүриһөө 10 килограммһаа бага бэшэ һү һаана. Тиихэдэ гунжадһаа Е. Апханова мүн лэ эды шэнээн һү абажа шадана. Д. Цырендоржиева, Л. Протопопова, Т. Данзанжапова гэгшэд социалис уялгаяа июнь һарада үлүүлэн дүүргэнхэй.

Эрээлжэнэйхид һү үйлэдбэрилгэеэ нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 34 процентээр дээшэлүүлжэ шадаа, хахад жэлэй түсэб 25 процентээр үлүүлэн дүүргээ. Зүгөөр һүнэйнь шанар эрилтэдэ үшөө хүрэжэ шаданагүй гэжэ тэмдэглэмээр. Тушаагдаһан продукциинь хахад хуби нэгэдэхи сортоор сэгнэгдэнхэй. Шалтагаанииинь гэхэдэ, заримдаа электрын элшэ хүсэн таһалдана. Тиимэһээ һү хүргэхэ түхеэрэлгэнь саг үргэлжэ хүдэлгэгдэнэгүй, тэрэшэлэн аппарат, хүнэгөө, бусад амһартаяа уһа халаажа угааха аргагүй болоно ха юм.

Сэхыень хэлэхэдэ, байра байдалынь муу, мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэнэгүй.

— Телевизоргүйбди, эбдэрэнхэй радиоприемник лэ бии. Ном, газетэ үнинэй асарагдаагүй. Банида орохо арга байхагүй,— гэжэ малшад хэлэнэ.

Хүршэ Вершинын фермын зуһаланда һайн байра байдал түхеэрэгдэнхэй. Малшадай ажалладаг газарта шэнэ һарабша, хашаанууд барилгданхай, гэрнүүдшье шэнээр бодхоогдонхой. Улаан булан зохидоор түхеэрэгдэнхэй. Тэндэнь кино харуулагдадаг, номуудшье бии. Теэд энэ коллективэй ажалынь урагшагүйшэг. Эндэ ори ганса һаалишан июнь һарада уялгаяа бэелүүлжэ шадаа. Ямар шалтагаанһаа доройтооб? Ажалайнь эмхидхэл, журам һулараа гэжэ элирүүлэгдэбэ. Зарим һаалишад ажалаа үхибүүдтээ даалгажархинхай. Нүгөөдэ бүлэг үнеэдынь хирэ-хирэ эзэгүйдэжэ һаагданагүй. Иимэ ушарһаа һаали доошолонгүй яахаб?

Н. НАМСАРАЕВ,
манай корр.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ШАНАРАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛ ШАНГАДХАН

Үйлэдбэрилһэн продукциин шанарые дээшэлүүлгэ хадаа партиийна организациин, бүхы коллективэй шиидхэхэ нэрэ хүндынь хэрэг, үндэһэн шухала асуудалынь мүн болоно. Продукциин шанар гээшэ коллективэй үйлэдбэриин ажал ябуулгын, ниитын хүдэлмэриин аша үрые элиишэлэн харуулһан толи мүн. Хүдэлмэриин лэ шанарһаа бүхы коллективэй үрэ дүнгүүд, урагшаа дабшалга дулдыдаха зэргэтэй байһаниинь элитэ.

Шанарай талаар али бүхы асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула түбхын түрүүндэ партиийна организацинуудай хүдэлмэриин эдэбхиие, дүршэл шадабаринe дээшэлүүлхэ тон шухала байһаниинь ойлгосотой. Гэхэ зуура, продукциин шанарые һайжаруулха хэрэг хүтэлбэрилгэдэ үзүүлэгдэдэг партиийна нүлөө үргэдхэхэ талаар манай предприятида горитой алхам урагшаа хэгдээ гэжэ тэмдэглэлтэй. Комплексно гурим нэбтэрүүлһэнэй ашаар энэ хубилалта туйлагдаа.

Тэрэ гуримай ёһоор бидэ продукциин шанар саг үргэлжэ шэнжэлжэ байдагбди. Шанар тухай асуудал парткомой заседани дээрэ, партиийна эхин организацинуудай суглаан дээрэ ходо зүбшэн хэлсэгдэжэ, зохихо хэмжээнүүд дары абтана. Гадна шанарай болон алмалта, арьбалалтын асуудалаар захиргаанай ажал ябуулгые хинаха эрхэтэй партиийна комисси недели бүхэндэ нэгэ дахин заседаниия үнгэргэдэг, тэндэ аша туһатай хөөрэлдөөн болодогшье.

Жэшээлхэдэ, «Продукциин шанар һайжаруулха талаар техническэ хиналтын таһагай коммунистнуудай бэелүүлхэ зорилго тухай» асуудал 1980 ондо парткомой заседани дээрэ харагдаа һэн. Энэ жэлэй гараад байхада мүн иимэ заседани дээрэ «Үйлэдбэриин ашаг үрэ, продукциин шанар һайжаруулха хэрэгые комплексноор эрхилхэ хэмжээнүүд тухай» асуудал зүбшэгдэһэн байна. Эдэ асуудалнуудаар абтаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтын хойноһоо партком нарин хиналта тогтоожо, тэдээн соо тодорхойлогдоһон зорилгонуудые бэелүүлхэ арга боломжо хангажа шадаһан зэргэтэй.

Энэ ушарта шанарай талаар партиийна комисси ехэ үүргэ дүүргэээ. Предприятиин техническэ талаар шэнэдхэн зэбсэгжүүлгын түсэбэй дүүргэлтые ходо шалгажа байна. Зүбөөр эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөнэй, түрүүшүүлэй дүршэлые ойлгуулха, үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгэй үзүүлһэн нүлөөнь ехэ гэжэ онсолон тэмдэглэлтэй. Шанарай байдал социалис мүрысөөнэй дүн гаргалгада гол һуури эзэлдэг. Тиимэ байха ёһотойшье ааб даа. Шанарта хабаатай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ профсоюзай, комсомолой организацинууд, ухаалан зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай эхин эмхи, үйлэдбэриин зүблөөн, арадай хиналтын эдэбхитэд үргэнөөр хабаадуулагдана.

Хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ, коммунис ажалай һургуулида һураха ябадал продукциин шанар һайжаруулгада гүнзэгыгөөр нүлөөлнэ. Энээнтэй хамта үйлэдбэридэ хабаатай олон асуудалнууд баазын коммунистнуудай хамтын суглаан дээрэ хирэ-хирэ болоод лэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байдаг шуу. Тиигэжэ шэнэ түхэлэй, нюдэндэ урин, бэхи бүхэ мебель гаргадаг болохо асуудалда инженернүүднай анхаралаа тусгаар хандуулдаг болоһой.

Голодоһо гаргалгын хэмжээн, муу шанартай продукци абаһан тухай мэдээсэл манай предприятиин коллективэй хүдэлмэриие сэгнэдэг нэгэ шухала зүйл мүн. Энэ жэлэй үнгэрһэн хугасаада манай мебель тушаан абадаг худалдаа наймаанай нэгэшье эмхи зургаан гомдол эльгээгээгүй. Харин хюрөөдэһэн модоной шанарай муу байһан тушаа нэгэ гомдол ороо һэн. Иимэ таагүй юумэнэй ушарһан дары энэ асуудал партиийна комиссиин заседани дээрэ харагдадаг, удаань директорэй захиралта тунхаглагдадаг шуу. Предприятида заншаһан гуримай ёһоор үнгэргэгдэдэг «Шанарай үдэрэй» зарлагдахада, тэндэ шалгалтын үрэ дүн тушаа хөөрэлдөөн болодог юм.

Мебель тушаа үшөө нэгэ хэды үгэ дурдалтай. Энэмнай арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараан болоно. Мебель бүтээгшэд даһан хэрэгтээ ехэ харюусалгатайгаар хандана. Эндэ «өөрын һэшхэл — эрхим хиналта» гэһэн ёһо заншал батаар тогтонхой. Цехэй гаргадаг табан янзын мебелиин дүрбэниинь нэгэдэхи категориин шанартайгаар хэгдэнэ. Үшөө нэгэ хубсаһанай шэнэ шкафые нэгэдэхи категориин шанартайгаар тушаадаг болохын тула бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Хэрэгтэй болохо зарим юумэнүүд даб дээрэ олдожо үгэнэгүй. Хэмжээн абтажа байна.

Үта зандань отологдоһон модые хэм хэмжүүрээрнь хюрөөдэн тайрадаг линиинүүдые бригадна подрядай гуримда оруулжа байһан арга дүршэл һайн талаяа харуулжа эхилээ. Продукциин һайн шанарай түлөө бүхы бригадаараа харюусадаг болоод байхада, коллективэй гэшүүн бүхэн ажалдаа ондоохоноор хандана, бэедээшье, нүхэдтөөшье эрилтэ ехэтэйгээр хандалгын оршон байдалда хүдэлнэ. Һарын барагдахада, хиналта хэдэг мастер шанарай талаар ямар дутагдалтай байһыень тодорхойлһон тушаан абалгын акт бэшэдэг. Голодоһо гаргаһанай түлөө шангыень хэды шэнээнээр хороохо зэргэтэй байһые тодорхойлдог юм.

Продукциин шанарые комплексноор хүтэлбэрилхэ гурим тодорхойлхо, нэбтэрүүлхэ талаар предприятида зохихо хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Энэ хүдэлмэриие инженер толгойлдог юм. Ахамад инженерэй хүтэлбэри доро тус хэрэгые эрхилхэ бүлэг хүдэлмэрилэгшэд ходо сугларжа, саашадаа бэелүүлхэ зорилгоёо тодорхойлжо байдаг, предприятида зохёогдоһон стандарт баталдаг, участогай начальнигуудай, стандарт нэбтэрүүлгын түлөө харюусалгата нюурнуудай мэдээсэлые шагнадаг, зүбшэн хэлсэдэг, заабари үгэдэг гээшэ.

Гаргагдаһан продукциин шанар ехэнхи ушарта хүдэлмэришэдэй, мастернуудай, десятнигуудай мэргэжэл шадабариһаа, техническэ хэрэглэмжэ болон эрилтэнүүдые хэр зэргэ мэдэдэгһээ дулдыдаха зэргэтэй. Ушар тиимэһээ иимэ шатын хүнүүдтэй үйлэдбэриһээнь тэдэниие һамшаангүйгөөр техническэ тусхай һуралсал жэл бүхэндэ эмхидхэдэгбди. ГОСТ-нуудые хэр ойлгодог, мэдэдэг байһыень тодорхойлхын тула энэ жэлэй апрель һарада мастернуудһаа, десятнигуудһаа шалгалта абтаһан байгаа.

Продукциин шанарые комплексноор хүтэлбэрилхэ гурим нэбтэрүүлжэ эхилһэнһээ хойшо манай үйлэдбэриин байдалда яһала гэмгүй хубилалта туйлагдаа гэжэ онсолмоор. Гэдэргэнь бусаалтагүйгөөр тушаан абтаһан продукциин хэмжээн 1978 оноойхитой жэшэбэл, нёдондо жэлэй эсэстэ 6 процентээр нэмэжэ, 87 процентдэ хүрөө һэн. Шанар һайнтай продукци гаргагшадта нёдондо 5,3 мянган түхэригэй шан үгтэһэн байна.

Үшөө нэгэ жэшээ. Доодо складта буулгагдаһан бүхы модоной 93 процентнь ашаглагдана. Энэ хадаа үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэлэй предприятинуудта туйлагдаһан эгээл дээдэ үрэ дүн болоно. Элдэб шэнэ стандарт нэбтэрүүлһэнэй ашаар жэл соо 156 мянган түхэригэй хэмжээнэй алмалта хэгдэдэг болоо.

Продукциин шанар дээшэлүүлхын тула горитой хүдэлмэри хэгдэдэг, яһала һайн амжалта туйлагдадаг болоо гээшэ ааб даа. Гэхэ зуура хамаг арга боломжонуудаа, нөөсэ дарасаяа гүйсэд хэрэглэжэ үшөө шадаагүй байһанаа Сэлэнгын модоной баазын коммунистнууд, бүхы ажалшад һайн мэдэнэ. Энэ талаар шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Мүнөө болотороо модоной холтоһо сэбэрлэхэ станогууд тодхогдоогүй байһаар. Энээнһээ боложо, гаргаһан технологическа зомгооһон хоёрдохи сортоор абтана. Гүрэнэй шанарай тэмдэг олгогдоһон нэгэшье зүйлэй мебель байхагүй.

Баһа нэгэ дутагдал тушаа тогтонгүй үнгэрхын аргагүй шэнги. Манай бааза Итанцын леспромхозой уһанай эрьедэ буулгаһан модые Сэлэнгээр һаллажа асаруулдагбди. Теэд энэ предприятиин отолһон модон гэшүүһэнһээ муугаар сэбэрлэгдэнэ. Зарим модоной үзүүр ургажа һууһан зандаа шэнги байдаг. Иимэ шанар муутайгаар бэлэдхэгдэһэн модон манда ехэ хохидол үзүүлнэ. Тэдэниие сэбэрлэхын тула үлүүсэ ехээр мүнгэ гаргашалха, шанарынь доошоо ороходо гэхэ мэтын таагүй юумэнүүд үзэгдэнэ. Энээн тушаа Итанцын леспромхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй яһала хөөрэлдөөн болоо юм бэзэ. Юундэшьеб даа тэдэнэр анхаралаа табихые оролдоногүй.

Манай коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ бэелүүлхэ зорилгоёо хараалһан дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абанхай. Тэрэнээ жэлэй эхинһээ яһала урагшатайгаар дүүргэжэ байна. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тула али бүхы арга боломжоёо элсүүлхэ, социалис мүрысөөнэй эмхидхэл бури нарижуулха. Һайн шанартай продукциин түлөө тэмсэл улам шангадхаха уялгатайбди. Энэ хадаа манай предприятиин коммунистнуудай, бүхы коллективэй нэрэ хүндын хэрэг мүн.

Е. КУЗЬМИНЫХ,
Сэлэнгын модоной баазын парткомой секретарь.
Прибайкалиин район.

ЗУНАЙ ХАҺЫЕ ЗҮБӨӨР ХЭРЭГЛЭХЭ

Хүдөө ажахын ШЭНЖЭЛЭЛ

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй зургаан һара үнгэршэбэ. Буряадай АССР-эй Статистическэ управлениин тоо, мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, республикымнай ажахынууд бүхыдөө 209561 центнер мяха, 754667 центнер һү үйлэдбэрилөө. Хэрбээ 1980 оной энэ үеынхитэй сасуулбал, 7584 центнер мяхан, 59864 центнер һүн ехээр үйлэдбэрилэгдөө. Малай тарган мяха ехээр абаха талаар Баунтын, Загараин, Улаан-Үдын районууд урагшатай. Эдэ районууд мяха үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ түсэбые 44—55 процентдэ хүргэһэн байха юм. Тиин гэһэй Баргажанай, Бэшүүрэй, Зэдын, Захааминай, Хурамхаанай, Сэлэнгын районууд байгша оноойнгоо даабариие энэ хугасаа соо оройдоол 20—22 процент бэелүүлээ гээшэ.

Үнгэрһэн үбэлжэлгын бэрхэшээлһээ уламжалан гүрэндэ тушаагдаха мал һайнаар шахан таргалуулагдаагүй. Энэ гол түлэб тэжээлэй дутамаг дээрэһээ болоо. Мүнөө холын бэлшээридэ гаргагдаад байһан һүрэг малаа һайнаар таргалуулжа, гаргаша багатайгаар тарган мяха ехээр абаха арга боломжоёо ухэршэд, хонишоднай дүүрэнээр хэрэглэхэ аабза гэжэ найдагдана.

Үнгэрһэн зургаан һарын туршада бүхыдөө диилэнхи районууднай һү үйлэдбэрилхэ байгша оноойнгоо түсэбые хахадлаа. Жэшээлбэл, Бэшүүрэй, Зэдын, Яруунын, Захааминай, Кабанскын, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Хориин, Түнхэнэй районууд жэлэйнгээ хараалагдаһан түсэб саашадаа ядамаггүй дүүргэхэ байһанаа элирхэйлбэ. Харин Баргажанай, Баунтын, Загарайн, Хяагтын, Прибайкалиин, Улаан-Үдын районууд түсэбөө 43—48 процентдэ хүргэһэн байна.

Энэ жэлдэ илангаяа Бэшүүрэй, Кабанскын, Хойто-Байгалай, Түнхэнэй районуудта үнеэдэйнь һү шэмэ һайн байгаа. Тодорхойлбол, жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 916—1203 килограмм һү һааһан байха юм. Тиихэдэ июнь һарадашье сагаан эдеэ ехээр абагшад олон. Жэшээлбэл, Яруунын, Загарайн, Кабанскын, Прибайкалиин, Сэлэнгын, Түнхэнэй районуудта үнеэн бүхэнһөө 200—227 килограмм һүн абтаа. Саашадаа зунай бэлшээриин тунга ногооной элбэгтэ һү һаали улам дээшэлхэл хараатай. Ушарынь хадаа республика дотороо үүсхэл гаргаһан Бэшүүрэй районой һаалишад, ухэршэдэй уряае һайшаан дэмжэгшэд эгээл мүнөө сагаан эдеэгээ элбэгээр абажа, гүрэндэ тушаахын тула али бүхы арга боломжоёо дүүрэнээр хэрэглэхые оролдоно. Хаа хаанагүй мүрысөөнэй эршэ шангадажа, түрүүшүүлшье олошорно. Тиимэһээ энэ жэлдэ республикымнай ажахынуудай һү үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха түсэбөө жэншэдгүй дүүргэхэ байһандань этигэмээр.

Энэ хугасаа соо республикымнай бүхыдөө 619.371 центнер һү гүрэндэ худалдаба. Сэлэнгын, Бэшүүрэй, Зэдын, Яруунын, Загарайн, Захааминай, Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Хойто-Байгалай, Түнхэнэй, Улаан-Үдын районуудай ажахынууд тоһолиг, һайн шанартай һү ехээр тушаана.

Республикымнай шубуушад жэлэй эхинһээ хойшо бүхыдөө 78.090 мянган үндэгэ суглуулаа. Тиигэжэ байгша ондо хараалагдаһан түсэб 53 процент бэелүүлэгдэбэ.

Мүнөө хонидой нооһо хайшалха хүдэлмэри түлэг дундаа. Хониной «сагаан алта» хүряаха хүдэлмэри Хэжэнгын, Хяагтын районуудта эмхитэйгээр үнгэргэгдэнэ.

Байгша оной үнгэрһэн зургаан һарын туршада 100 үнеэн, гунжан бүриһөө 45 тугал түлжүүлэгдээ. Тиихэдэ 100 эхэ хонин бүхэнһөө 66 хурьган абтажа тобиржуулагдаба. Мүн энэ үедэ 100 гол эхэ гахай бүриһөө 849 поршоонхо абтажа, томо болгогдоо. Илангаяа Кабанскын, Хориин, Хурамхаанай Загарайн оайонуудай ажахынууд тугалнуудые бусадһаа олоор түлжүүлээ. Зүгөөр Бэшүүрэй, Улаан-Үдын, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй районуудта 100 үнеэн, эмэ гунжан бүхэнһөө оройдоол 37—41 тугал абтажа тэнжээгдэһэн байна.

Хурьга олоор абажа, хонин һүрэгөө олошоруулха талаар Захааминай, Яруунын, Хориин, Түнхэнэй, Ахын, Зэдын, Баргажанай, Хурамхаанай районууд урдынхипаа урагшатай. Эдэ районуудта 100 эхэ хонин бүхэнһөө 68—82 хурьган түлжүүлэгдэбэ.

Гахайн тоо толгой олошоруулхэ талаар Кабанскын, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй районууд амжалтатай. Тус районуудай ажахынуудта дундаа зэргээр 100 гол эхэ гахай бүриһөө 1042—1240 поршоонхо тобиржуулагдаа. Гахай олоор үсхэбэрилдэг Хяагтын, Загарайн, Зэдын районуудта поршоонхонууд үсөөнөөр абтаһан байна.

Энэ үе соо тугал, хурьган болон поршоонхо, унаганай гарза үшөөшье дайралдаа. Бэшүүрэй, Зэдын, Сэлэнгын, Прибайкалиин, Улаан-Үдын, Яруунын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй районуудта бүхыдөө абтаһан тугалнуудайнь 10—13 процентнь гараалаа. [illegible] поршоонхонууд Хяагтын, [illegible] гарайн, Зэдын районуудта [illegible] ухэһэн байна. Мүн Прибайкалиин, Сэлэнгын, Бэшүүрэй районуудта абтаһан поршоонхонуудай гарза хоролто [illegible] тэмдэглэлтэй.

Үнгэрһэн үбэлжэлгын [illegible] Бэшүүрэй, Яруунын, Загарайн, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын районуудта [illegible] дөө абтаһан хурьгадайнь [illegible] 14 процентнь ухэл [illegible] ороһон байна.

Иигээд ерээхэдээ [illegible] бан нэгэдэхи табан [illegible] лэймнай түрүүшын жэлэй [illegible] хадта республикымнай [illegible] шэд, хонишод, һаалишад [illegible] хайшад зарим тэды амжилтатай ажаллаа. Гол түлэб [illegible] жэлгын хэды хүшэр байһан [illegible] һаа, адууһа малаа муу [illegible] ондо оруулжа, ашаг [illegible] дээшэлүүлээ, тугал, [illegible] поршоонхошье урда [illegible] һээ олоор абажа тү[illegible] Саашадаа мал ажалай [illegible] хүгжөөжэ, партиин XXVI [illegible] дын шиидхэбэринүүдые [illegible] то дээрэнь бэелүүлхын [illegible] бүхы хүсэеэ элсүүлэн, [illegible] ха болоно. Илангаяа социалис мүрысөөгөө улам үргэд[illegible] үйлэдбэридөө эрдэм [illegible] туйлалтануудые, дүй [illegible] үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, [illegible] хоолой шухала продук[illegible] дые бури ехээр элбэг[illegible] арга боломжоёо хүсэдөөр хэрэглэхэ зэргэтэй.

Улаан-Үдын районой гахай шахан таргалуулдаг «Южный» гэжэ комплекс эрхим һайн үрэ дүнгүүдээрээ республика соогоо мэдээжэ болонхой юм. Арбадахи табан жэлэй дүнгөөр энэ комплексдо КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа. Комплексын эбтэй эетэй коллективтэ түрүү хүдэлмэрилэгшэд олон юм. Тэдэнэй нэгэн — бригадир Анна Фёдоровна Непомнящих мүн болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Ф. Непомнящих (зүүн гарһаа) звенонуудые даагшад Н. А. Афанасьева, К. Б. Савинова гэгшэдтэй хөөрэлдэжэ байна.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

СОВХОЗ СООГОО ТҮРҮҮ

Яруунын районой түрүү [illegible] шан Василий Андреевич [illegible] ковой хүтэлбэрилдэг бриг[illegible] арбан нэгэдэхи табан жэл[illegible] түрүүшын жэлдэ 100 [illegible] бүриһөө 70 унага абажа, «[illegible] тимский» совхоз соогоо [illegible] рүүлбэ. Иигэжэ тэдэнэр б[illegible] ша оноойнгоо социалис [illegible] гые үлүүлэн дүүргээ. Аб[illegible] түлынь элүүр энхэ, тобир [illegible] ганаар түлжүүлэгдэжэ б[illegible]

Тэрэнэй даадаг бригад[illegible] Л. П. Белобородов коммун[illegible] Н. Ф. Кошелев хоёр [illegible] дэг юм. Тэдэнэр бригади[illegible] дутуугүй адуун һүрэг үсх[illegible] рилхэ хэрэгтэ нилээд дүр[illegible] ехэтэй болонхой.

В. СЕМЕНО[illegible]

БЭРХЭШЭЭЛНҮҮДЫЕ ДАБААД...

Хадын саанаһаа үглөөнэй наран аалиханаар үндын бултайна. Ногооной шүүдэр үшөө хатаадуй. Гарма Гомбоевич Дондоковой даадаг хонишодой бригадын зуһаланда ажалай үдэр эхилэнхэй. Хориин районой «Георгиевский» совхозой ахалагша хонишон Гарма Дондоков хонидоо бэлшээридээ үни хада гарганхай.

...Бидэнэр, журналистнууд, хонишодтой уулзаха, тэдэнэй хөөрэе шагнаха зэлтой байдаг гээшэбди. Гарма Гомбоевич айлшадта хододоо баярладаг. Энэ һайн һанаатай хүн энеэбхилэн байжа, баяртайгаар мэндэшэлэлсээд, гэр руугаа орохые уридаг зантай. Манай асуудалда харюусахынгаа урда тээ районой түбтэ юун болоноб, ажал хэрэгүүднай ямар ябанаб гэжэ һонирходог. Юуншье тухай хөөрэлдэжэ эхилээ һаа, һүүлэй һүүдэнь үнөөхил хонин ажал тухай темэдээ бусажа ерэдэгбди. Юуб гэхэдэ, Г. Г. Дондоков хори гаран жэлдэ хонишоноор ажаллана. Ондоо мэргэжэл шэлэхэ, ондоо ажал хэжэ болохо байгааб гэжэ тэрэ оройдоо һанадаггүй. Теэдшье табяад онуудта хүн гээшэ өөртөө ажал хүдэлмэри шэлэдэггүй байгаа. Хүдэлмэришэдэй дуталдаһан газарта хүдэлдэг һэн. Тиигэжэ гуша наһатайдаа Гарма хонишон болоһон юм. Түрүүшээр ехэл бэрхэтэй һэн. Тэжээл дуталдаха. Теэд Гарма Гомбоевич хаба шадалаараа оролдодог, тэжээл бэдэрдэг, бэлдэдэг һэн. Эгээл иимэ хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ Гарма Дондоков ажал хүдэлмэриин сэн ямар бэ гэжэ мэдэжэ абаа, хүнүүдэй оролдолго ба ажалша бэрхые сэгнэжэ һураа.

Тэрэнэй һамган Галина Бадмаевна нүхэртөө ехэтэ туһалдаг. Бүхы ажал хэрэгүүдээ тэдэнэр уридшалан хододоо зүбшэн хэлсэдэг. Хорин жэлэй туршада хонишодоор хүдэлхэдэ, дүршэлшье ехэ болодог ааб даа.

Үнгэрһэн табан жэл Дондоковтондо илангаяа урагшатай байгаа. Тэдэнэр эхэ хонин бүриһөө 100, дээшэшье хурьгадые жэл бури абаа. Мүнөө тэдэнэй бригада һайнаар хүдэлжэ эхилээ. Энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абахабди гэһэн социалис уялгатай аад, 100 һаа 100 хурьга абаба.

Дондоковтон ажалайнгаа бүхы «нюусануудые» һайнаар мэдэхэ болонхой. Хүдэлмэридөө халирхайгаар хандаха ябадалтай оройдоошье эбсэдэггүй юм.

Хонидойнгоо хурьгалжа эхилхэдэ ахалагша хонишон хурьган бүхэнэй түлөө оролдожо, үдэр, һунигүй ажалладаг. Тэрээндэ бүлынь бүхы гэшүүд туһалдаг. Эгээл харюусалгатай хүдэлмэриие һамганиинь хэдэг, ухибүүдыньшье ехэ туһаламжа үзүүлдэг, юуб гэхэдэ, тэдэнь хонишоной ажалда багаһаа хойшо даданхай ха юм. Зундаа, амаралтынгаа үедэ, ухибүүдынь эхэ, эсэгэеэ һэлгэжэ, амаруулдаг.

Ажалай бэяр... Хонишод Дондоковтон энээниие түгэс мэдэхэ. Мүнөө тус бригада хонин ажалаи ээлжээтэ шухала хэрэг—ноһо хайшалалгаяа эмхитэйгээр дүүргэээ.

С. ХАМАГАНОВА,
манай штатнабэшэ корр.

РСФСР-эй Верховно Совeдэй Президиумэй

У К А З

«ЗАЛУУШУУЛЫЕ ҺУРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ ТАЛААР РСФСР-эй ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ БИИ БОЛГОХО ТУХАЙ

РСФСР-эй Верховно Совeдэй Президиум иигэжэ то[illegible] тооно:

«Залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар РСФСР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ би[illegible] болгохо.

«Залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар РСФСР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ т[illegible] хай дүрим ба «Залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар РСФСР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн энгэртээ з[illegible] хэ тэмдэгэй түхэл хэлбэриие баталха.

РСФСР-эй Верховно Совeдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Совeдэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва,
1981 оной июлиин 16.

„Залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар РСФСР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тухай дүрим

Нэгэ предприятида, колхоздо, эмхи зургаанда, организацида 10-һаа үсөөн бэшэ жэлдэ жэншэдгүй һайнаар хүдэлһэн, һурган хүмүүжүүлхэ талаар 5-һаа үсөөн бэшэ жэл соо һайн дураараа хүдэлһэн, хүдэлдэг залуушуулые мэргэжэлэй талаар һургаха ба коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ талаар ехэ габьяатай байһан түгэс мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдэй, колхозниигуудай, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй дундаһаа залуушуулиин эгээл эрхим һайн һурган хүмүүжүүлэгшэдтэ «Залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар РСФСР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ олгохо.

ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай, министерствэнүүдэй, СССР-эй болон РСФСР-эй гүрэнэй комитедүүд ба албан зургаануудай, автономито республиканuудай Верховно Совeдүүдэй Президиумүүдэй, арадай депутадуудай хизаарай, областной, Московско болон Ленинградска городской Совeдүүдэй дурадхан зууршалһанай ёһоор, РСФСР-эй Верховно Совeдэй Президиум «Залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар РСФСР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Зохихо профсоюзай түбэй гү, али республиканска (РСФСР) комитедэй, ВЛКСМ-эй хизаарай, областной, Московско городской комитедэй тодорхойлолгонууд министерствын, гүрэнэй комитедэй гү, али албан зургаанай дурадхаһан зууршалгада хабсаргагдаха ёһотой; автономито республикын Верховно Совeдэй Президиумэй, арадай депутадуудай хизаарай, областной, Московско болон Ленинградска городской Совeдэй дурадхаһан зууршалгада зохихо профсоюзуудай хизаарай, [illegible] ластной, Московско городской Совeдэй ба ВЛКСМ-эй хизаа[illegible] рай, областной, Москов[illegible] городской комитедэй тодо[illegible] хойлолгонууд хабсаргагда[illegible] ёһотой.

Хүндэтэ нэрэ зэргэ олго[illegible] годо дурадхан зууршалга[illegible] һан хүнэй хүдэлдэг ажа[illegible] коллективэй захиргаан (ко[illegible] хозуудта — правлениину[illegible] предприятиин, колхозой эм[illegible] зургаанай, организациин па[illegible] тийна, профсоюзай ба комсо[illegible] молой эмхинуудтэй хам[illegible] «Залуушуулые һурган хүмү[illegible] жүүлхэ талаар РСФСР-эй габь[illegible] яата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо т[illegible] хай дээдын зургаан гү, а[illegible] организациин урда зуурша[illegible] ха байна.

Арадай депутадуудай ра[illegible] онно, городской, окружно[illegible] Совет гү, али тэрэнэй гү[illegible] сэдхэхэ комитет мүн лэ хү[illegible] дэтэ нэрэ зэргэ олгохо туха[illegible] зууршалхадаа болохо.

«Залуушуулые һурган хүмү[illegible] жүүлхэ талаар РСФСР-эй габь[illegible] яата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн хүнүүдтэ РСФСР-эй Верховно Совeдэй Президиумэй грамота ба «Залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар РСФСР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэжэ тогтоогдоһон түхэл шэнжэтэй энгэртээ зүүхэ тэмдэг барюулагдаха.

«Залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар РСФСР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн тэмдэг энгэрэй баруун талада зүүгдэхэ.

Имагтал РСФСР-эй Верховно Совeдэй Президиум «Залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ талаар РСФСР-эй габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргые болюулжа шадаха.

РСФСР-эй Верховно Совeдэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

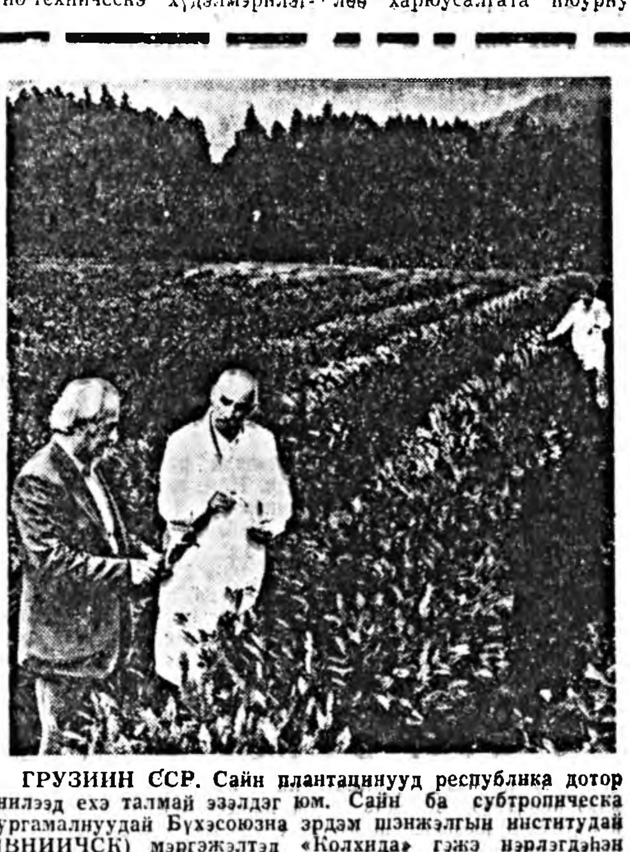

ГРУЗИИН ССР. Сайн плантацинууд республика дотор нилээд ехэ талмай эзэлдэг юм. Сайн ба субтропическа ургамалнуудай Бүхэсоюзна эрдэм шэнжэлгын институдай (ВНИИЧСК) мэргэжэлтэд «Колхида» гэжэ нэрлэгдэһэн сайн шэнэ сортые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тухай дурадхал оруулба. Энэ сортын сай айхабтар һайхан хангал үнэртэй, унда харяасатай юм. Индиин хадата районуудта ургуулагдадаг улаан-шара үнгэтэй сайтай адлирхуу гэжэ амтынь үзэгшэд лаблан батална. Тиихэдэ энэ сорт манай орондо мэдээжэ сортнуудһаа хоёр дахин ехэ ургаса үгэдэг байна. «Колхидын» набшанууд томонууд, тиимэһээ машинааршье, гарааршье хүряахада бэлэн гээшэ. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада энэ сортын сай дүн хамта 2500 гектар талмай эзэлхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сай ургуулдаг Чаквска питомнигой ахамад агроном Александр Мегрелидзе (зүүн гарһаа), ВНИИЧСК-гай таһагые даагша Вахтанг Кутубидзе гэгшэд сайн плантаци хаража байна. ТАСС-ай фотохронико.

Совет орон дотор

ЭРХИМ ҺАЙН ОРООҺО ТУШААНА

ОДЕССЭ. Борт дээрээ улаахан тугханuудтай автомашинанууд Одесскэ областиин харгынуудаар ябадаг болонхой. Иихэдээ шэнэ ургасын шалдан хатуу ба үнэтэ шэниисэ кузовуудтаа абажа ябана гээшэ. Измаильска, Арцизска болон Болградска районуудай ажахынуудһаа түрүүшын 100-гаад тонно эрхим шанарай орооһон элеваторнуудта асарагдаа.

Элеваторнуудта иимэ орооһо таряанда онсо ондоогоор хандана. Ургаса ургуулһан бригадануудай болон тарялаагай номернууд, сортнь, документнүүд дотор заагдадаг. Тусхай лабораторинууд орооһоной шанарыень сэгнэдэг юм. Орооһо ашаха, буулгаха түхеэрэлгэнүүд һайнаар хүдэлнэ.

Шэниисэ асарха график ямараар дүүргэгдэнэб гэжэ шанарай ба хиналтын постнууд шалгажа байдаг. Энэнь тараа тушаан абадаг предприятинуудай дэргэдэ транспортые һаатуулан зогсоохогүй арга олгодог.

Эндэхи таряашад шалдан хатуу ороохо ургуулдагаараа Украина дотороо мэдээжэ юм. Үнгэрһэн табан жэлдэ Эхэ оронoй амбаарта миллионһоо үлүүтэй тонно эндэхи ороохон адхагдаһан байгаа. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэшье таряашад үндэр уялгануудые абанхай. Мүнөө жэл тэдэнэр 60 мянган тоннооһоо бага бэшэ эрхим шанартай шэниисэ гүрэндөө худалдахые хараална.

СВЕКЛО УРГУУЛАГШАДАЙ ХАРИЛСААТА АЖАЛ

ФРУНЗЕ. Чүйска голой ажахынуудай полинуудта гараһан комбайнууд «Киргизи—РСФСР» гэһэн транспарантнуудаар шэмэглэгдэнхэй. Эндэ саахарай свеклын үрэһэ хүряажа эхилэнхэй. Тэрэнэй ехэнхи хубинь Россиин федерациин колхоз, совхозуудта эльгээгдэхэ байна.

Киргизэй таряашад орон дотороо эгээл түрүүлэн үрэһэ тарижа ургуулха түрүү арга хэрэглэбэ. Тиигэжэ жэл бүри ажахынууд гектарай 20 центнер хүрэтэр үрэһэ хүрэнгэ абадаг болонхой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республика дотор свеклын үрэһэ тарижа ургуулха хүсэтэй индустри байгуулагданхай. Тусхай шэглэлтэй 42 ажахы үрэһэ тарижа ургуулдаг.

ТУРКМЕНИИН ВИНОГРАД

АШХАБАД. Ашхабадска болон Марыйска областьнуудай тусхай шэглэлтэй ажахынуудай виноград ургуулагшад шэнэ ургаса хүряажа эхилбэ.

Кара-Кумай каналаар уһанай ябадаг болоходо, виноград бүри ехээр тарижа ургууха таарамжатай һайн эрхэ байдал бии болоо һэн. Һалбариие хүгжөөхэ программын ёһоор, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ ажахынууд хоорондын тусхай шэглэлтэй нэгэдэлнүүдые эмхидхэхээр хараална. Имагтал үнгэрэгшэ хабартаа 4 мянга шахуу гектар талмай дээрэ шэнэ виноград таригдаһан байна. Табан жэлэй эсэс тээшэ республика дотор хоёр дахин ехэ виноград ургуулдаг болохые хараалагдана.

«АРТЕК» АЙЛШАДЫЕ ХҮЛЕЭН АБАБА

ГУРЗУФ (Крымскэ область). Эндэхи Баабгай-хадын хормойдо «Эб найрамдал» ба «хани барисаан» гэһэн үгэнүүд дэлхэйн олон хэлэнүүд дээрэ зэдэлбэ. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ «Артек» гэжэ бүхэсоюзна пионерскэ лагерьта уласхоорондын халаан эхилэ.

70 гаран оронһоо ерэһэн мянгаад хүбүүд, басагад совет үетэн нүхэдтэеэ хамта һара соо ухибүүдэй республикын дүүрэн эрхэтэ эзэд болохо юм. Совет арадай революционно, дайшалхы ба ажалай алдар солын газарнуудаар һонирхолтой экскурсинуудые хэхэ, далайн аяншалгада гараха. Нарата хахад арал дээрэ олон үдэрэй аяншалганууд түрүүшынхеэ эмхидхэгдэхэ байна. Эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад тэдэнэртэ айлшалха.

Эб найрамдалай ба һанаалаа нэгэдэлгын, ажалай болон искусствын заншалта үдэрнүүд эндэ үнгэргэгдэхэ байна. Атледүүдэй уласхоорондын XXV мүрысөөнэй түрэсхэлэй наадые совет пионернүүд болон харин оронуудай айлшад хараха. Мүн «Артегай» спортивна медальнуудта хүртэхын түлөө мүрысөөнүүдтэ хабаадаха юм.

ТОСХОНОЙ ЗАХАДАХИ «ЗООПАРК»

ЭРХҮҮ. Эрхүү шадарай Пивовариха тосхондо ажануугша В. Андреевэй байгуулһан сэсэрлигтэ ерэһэн зон байгаалиин амиды булангда ороһон мэтэ болодог. Василий Алексеевичэй модоор урлаһан шубууд болон ан гүрөөлнүүд, хуһан, шэнэһэн ба хуша мододой һүүдэртэ хоронхой.

Тосхоной захадахи намаг газарые хатаажа, ой тайгаһаа модо асараад, тарижа ургуулхын тула пенсионер В. Андреев ехэ ажал хэһэн байна. Харин һүүлдэ эндэ ан амитадай түлөөлэгшэд бии болоод эхилээ һэн. Хүшын мүшэрнүүдэй саанаһаа хадын оро бултайна. Мойһоной шэрэнги соо һойр шубуун хоронхой, сагаа һанаатай баабгай хажуудань харагдана.

Тус сэсэрлигтэ ухибүүд ходоодоо олон байдаг. Тэдэнэр бүхэли классаараа иишэ айлшалдаг юм. Эрхүү хотоһоо ба оршон тойронхи бусад тосхонуудһаа экскурсида ерэдэг.

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН» гэһэн конкурсдо ерэһэн очерк

ҺАРЫН ТУЯА

Зай, Доржо! Совхозойн конторын хоёрдохи дабхар- [illegible]

ТҮРҮҮЛЭГШЭ

1916 оной зүүн хоохон, ха- [illegible]

[illegible] ...гы замдаа 30 хоногой туршада эдиһэ хоолтойгоор бэлшэрэй хушууңда монгол һарын наган шэнэдэ ерээ»...

Хоёр жэл тухай сэрэгэй арын хүдэлмэридэ ябахадаа Сэдэнжаб элдэб юумэ үзөөшье, хашалшье. Суг хамта ошоһон олон нүхэдөөшье алдаа, бага шархан гэгдэжэ, баггүй ехээр оромжолуулһаншье, баһуулһаншье байха. Тиигэбэшье энэ үргэсэ дотор түрүү үзэл бодолтой хүнүүдтэй уулзажа, хөөрэлдэжэ, тэдэнэй холын хэрэгтэ тусэбүүдтэй танилсаһан ушарынь хоёр нюдыень усэд «нээжэ» үгөө бшуу. Домог түүхэтэ «Аврорын» нэрэмжэ, Октябриин хубисхалай эршэтэ долгиие Сэдэнжаб шэрээ хото шадар угтаа.

«Амидын тамаһаа» арай гэжэ мултаран Сэдэнжаб нютагаа бусахадаа, шэнэ байдалай түлөө тэмсэлдэ сум мэргэжэ, энэ хэрэгтэ шадабари мэргэжэлээ, хүсэ шадалаа гүйсэд элсүүлһэн намтартай. Бэлшэр нютагай угытэй түлюур зэдэн айл хамтаржа, 1930 ондо «10 жэл» гэжэ нэрэтэй коммуна байгуулхадаа, түрүүшынгээ түрүүлэгшээр Сэбэгэй Сэдэнжабые нэгэн дуугаар һунгаһан юм.

Тэрэ үедэ хамтын ажахые хүтэлбэрилхэ гээшэ нилээд хүндэхэн хэрэг байгаа бшуу. Ангиин дайсадай, баяд ноёдой, лама бандинарай үлэгдэлнүүдэй Совет засагта эсэргүүсэн, «нюдөө үзүүрлэжэ, шүдөө хабиргажа», нютагай эдэбхитэдые али болохо аргаар арьяатан мэтэ зэбүүрхэмэ муухайгаар алаһан хюдаһаниинь, нийтын ажахыда хохидол һандараа ушаруулһаниинь бултанда мэдээжэ.

1930 оной һүүл багаар бүхы Бэшүүрэй хара һаналтан хамтараад, нийтын ажахынуудые һандаргаха зорилгоор буһалгаа үүсхэжэ, 24 эдэбхитэдые хара һабартаа «хабшаһан» байна. Тэдэнэй дунда Сэдэнжабшье бии һэн. Дүрбэн нүхэдыень харата муухайгаар зоболжо алаад, бэшыень «толгойн саазада» хүргүүлхэеэ байтарынь, Шэтын ЧОН-ой отрядайхид үрдижэ, ами наһыень абарһан түүхэтэй. Хатуу зоригтой, хамтын хэрэгтэ бухы наһаа зорюулхаар шиидэһэн Сэдэнжаб энээнһээ һүрдөө, түнхэрэгүй, харин эдэбхи үүсхэлынь, урма зоригынь улам хурсадаа, улам шангадаа.

Арад зониие зүб харгыгаар дахуулжа шадаха, бэлиг шадабари ехэтэй Сэдэнжаб 1935 ондо Шанагын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр томилогдожо, ажахын һалбаринуудые хүгжөөхэ [illegible] айхабтар [illegible] саа. Тиимэл хэдэн тарянин нютагай зон Буряад-Монголой АССР-эй хүдэлмэрилгын болон таряншадай республиканска түрүүшын съездэ түлөөлөө бшуу.

ДИРЕКТОР

Элинсэг хулинсагһаа эхилээд, буряад зон [illegible] ...хэрэггүй га- [illegible]

...1967 ондо Бэшүүрэй совхозой Шанагын отделениин үндэһэн дээрэ Бодонгуудай совхоз байгуулагдажа, директорээр Доржи Цыбиковичые Цыденжаповые томилхо гэһэн шиидхэбэри партиин райкомой бюро дээрэ нэгэн дуугаар батален абтаа һэн. «Шэнэ директор гүлмэрдэхэ, хоёр мурнуудайнь даахагүй ашаа тээгдэбэ» гэхэ мэтээр маргаха, этигэжэ ядаһан хүн байгаагүй бэлэй. Юуб гэхэдэ, тэрэ үедэ (мүн урда тээнь хаанашье хүдэлхэдөө) Доржи Цыбикович Бэшүүрэй совхозой партийна организациие толгойлходоо ёһотойл үнэн сэхэ коммунистын һайн һайхан шанжые, шадамар бэрхэ, холын хараатай хүтэлбэрилэгшын оюун бэлигые харуулжа ябаһан хүн.

Шэнэ совхоз, шэнэ директор. Үдэр бүри бүтээхэ, хэхэ ажал хүдэлмэри ехэ, харин саашанхи хараа түсэбүүд, һалбаран хүгжэхэ һалаанууд бүришье һаа ехэ, бүришье һаа харюусалгатай. Теэд нэн түрүүн юунһээ эхилхэб, хаанахана шэлдэн гагшын шэнэһэн гасуу бүхөөр аад, үмхирэн хухархагүйгөөр шаахаб? Хаанаһаа аршаан булаг бурьялуулхаб? Хаанаханһаа хамсыгаа шуугаад, хам оролтойб?

Энэ гурбан асуудалые амжалтатай шиидхэхын тула Доржи Цыбикович үдэр һунигүй бодомжолоо, зүүдэлээдшье үзөө. Гасуу шааха газарынь — ажалша бэрхэ арад зон, коммунистнууд... Аршаан булагынь — Амгаланта, Хонхоло, Шанагын аглаг үүжэм үрэжэлтэ тала дайда... Хам орохо, хамсыгаа шууха хэрэгыень хүн зоной үргэн дэлисэтэй эдэбхи үүсхэл шиидхэхэ...

Доржи Цыбиковичтэ нилээд хүндэхэн, задагайхан «энжэ» дайралдаһан гээшэ. Хуушан техникэ, малай һандархай байра, ажал хүдэлмэри түйхэ зониинь гэхэдэ — ехэнхидээ үбгэд, хүгшэд. Иимэ болохолоорнь ажахые хүгжөөн һалбаруулхын тула бүхы асуудалнууд комплекснээр, бэе бэетэйнь нягта холбоотойгоор шиидхэгдэхэ ёһотой байгаа. Энэ орёохон асуудалай амжалтатай бэелүүлэгдэһэнэй ашаар мүнөөдэрэй байдалаар Бодонгуудай совхоз районой түрүү ажахын тоодо оронхой. Залуушуулшье һууриждаа, хүдэлмэришэ гарнууд дуталдахаа болинхой.

Шэнэ директорэй урдаа табиһан зорилгонуудайнгаа нэгые ямараар шиидхэһэн тухайнь суута луговод Эрдэнижаб Будаевич Санжи-Цыреновэй хөөрөө эндэ дурдахгүй гэрэхын аргагүй:

«Бидэ мүнөө булта пенсионернүүдшье һаа, луговодуудаар хүдэлнэбди. Тэрэ үедэ дан дархи үбгэд болошоогүй, яһалал шамбай шираг ябагдаа. Нэгэтэ, директор болоһоор түрүүшынгээ хабар, Доржи Цыбикович бидэниие — Ц. Ц. Цибудеев, Ц. Д. Дондубон болон намайе кабинедтээ урижа, юрэл нуга сабшалангаа хараял даа гэжэ дурадхаа һэн. Бүхэли үдэр бүхы сабшалангаа утаашаньшье, хүндэлөөшэньшье һүндэлөөбди. Харһан юумэнай — арай ёохон бултайжа байһан ногооной шэнгэн гэзшэнь аргагүй — сабшаланда шииг нойтоной дуталдаһанай гэршэ. Яаха ёһотойб? Уһалха. Теэд гол горхон, нуур сөөрэм гэжэ дутэ нааша угы ха юм! Доро, хонхор, уһанай тогтодог газарнуудые шэлэн олоно, хэмэл тооромуудые түхеэрээд, хэрэгтэй сагтань уһыень нуга сабшаландаа табиха гэжэ шиидээ һэмди»...

Бултанда һайшаагдаһан энэ хэрэгые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула Доржи Цыбикович нилээд ехэ оролдолго гаргаа: мүнгэ зөөришье һомолуулаа, хэрэгтэй тэхникэшье «бадаршадаа». Эдэл луговодуудай ямаршье жэлдэ гектар бүриһөө 25-30 центнер үбһэ хуряажа, нийтынгээ малда хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхын тула үндэр наһаа, үргэһэ нойроо хайрлангүй ажаллаһаниинь шэнэ директорэй гасуу шааһан үндэһаниинь, аршаан булаг бурьюулһан нүхэнайнь эхин болоно үгэнэ бэшэ гү?

Ингэжэ Бодонгуудай совхоздо жэлһээ жэлдэ ногооной «хиидтэр» хурэхэ үбһэ хуряадаг болонхой. Арбадахи табан жэлэй (илангаа һүүлшын гурбан жэлдэ ган гасуур байгаашье һаань) түсэбөөр хараалагдаһан 75 мянган центнерэй орондо 80 гара мянган центнер үбһэ совхоз хуряажа абаһан байна.

Үбһэ тэжээлээ урихагүй, шэмэ шууһыень алдуулхагүй, харин бүрил шанаржуулха асуудал директорэй гол түсэбүүдэй нэгэниинь болоно. Хонхоло, Шанагын малай комплекснуудта тэжээлэй цехүүд баригдажа, жэлэй дүрбэн сагта һаадгүй хүдэлнэ. Тэрэнэй ашаар совхоз байгуулагдаһан сагһаа хойшо гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэбөө жэлһээ жэлдэ бэелүүлнэ. Тиихэдэ 1980 ондо амжалта түйлажа, социалис мүрысөөндэ илаһанайнгаа түлөө республикын Хүндэлэлэй самбарта оруулагданхай.

Доржи Цыбикович залуушуулые зүб харгыда гаргаха, үргэн нийтэдэ түһатай хүнүүд болгохо хэрэгтэ үдэр бүриин анхарал хандуулдаг, зулгы зохид үгөөрөө, үнэтэ зүбшэлнүүдээрээ «улаан бургааһанай» сэдьхэл зүрхэндэ арбан үнгэтэ һолонгын туяа сасаруулжа шададаг шадабаритай, тэдэнэй ёһотойл һурган хүмүүжүүлэгшэнь болоһон хүн юм. Энэ совхозой түрүү тугалшан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Ажалай Улаан Тугай ордено Цырен-Дулма Санжиевна Бадмажаповагай сээжэ сэдьхэлэйнгээ гүн гүнзэгыһөө хэлэһэн үгэнүүдые дэбтэхэдэ үлүү бэшэ: «Бага наһанһаа үншэрһэн намда Доржи Цыбикович эсэгэ шэнги хүн болоһон гээшэ. Эдир залуул хонишон ябахаһаамни хойшо ажал хүдэлмэрэрни, ажабайдалаарни саг үргэлжэ һонирхожо, «гарыем ганзагада, хүлыем дүрөөдэ» хүргэлсэһэндэнь ходоодо урма баяртай, ходоодо хүндэлжэ ябагшаб».

Ходоодо урма баяртай, ходоодо хүндэлжэ... Иимэ үгэнүүдые нютагайнь бүхы үбгэд хүгшэдэй, үхи хүүгэдэй хэлэхэ байһаниинь дамжаггүй, хэлэхэдэнь гайхуулмаашьегүй. «Ганса сусал гал болохогүй» гэдэгтэл, Бодонгуудай совхозой бүхы ажалшад гэр гараа бүхөөр барилсан, өөр мүртөө батаар түшэглэн, шадабари ехэтэй, үргэн дэлисэтэй хүтэлбэрилэгшын ударидалга доро урагшаал, урагшаал дабшана. Тиимэһээл Доржи Цыбиковичэй үбсүү энгэртэ Октябриин революциин, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденууд яларна ёһотой.

ЭХЫН ЖАРГАЛ

Эхэ хүн гээшэ үхибүүдэйнгээ хүл дээрээ гараашье һаань, ходоодо тэдэнэй хойноһоо һанаагаа зобожо, амжалтаарнь омогорхожо, алдуу эндүүһээнь сухэржэ, сүлөөтэйхэнөөр сайгаа һорожо һуудаггүй табисууртай зон ёгээшэ.

—Ная гаратараа энэ наһандаа нилээд юумэ үзэгдөө гээшэ. Даараһан хүлдэһэн, үлэн хооһон ябаһанаа дурдаад яалтайб. Бага балшартаа баяд ноёдой мал үдэр һунигүй дахахадаа хойлог тараг хоёртой нилээд «нүхэсэһэн» хүмби. Мүнөө болоод байхада жаргалтайл хуби заяатанай нэгэнби гэжэ һанагшаб: 12 ашатайб, 11 гушатайб. Одхон хүбүүн Доржынгоо эсэгынгээ нэрэ нэрлүүлжэ, нютагтаа шэнэ ажабайдал тогтоохо хэрэгтэ татал-саһан зүргыень дардам харгы болголсожо, ажалдаа амжалтатай, арад зондоо хүндэтэй ябахадань, «баярлаһан хирээ бархирба» гэдэгтэл, сэдьхэл зүрхэмни урма баяраар халинхай, — гэжэ Доржин Цыбиковичэй эхэ Сэндэмэ Базаровагай намтараа түүхэлэн хөөрэхэдэнь, хүнэй ажабайдалые харгы замтай сасуулхаар гээшэ ха гэһэн бодолнууд түрөө һэн.

Харгы... Харгы... Харгынууд элдэб янзын байдаг: талын зарим зүгэ харгынууд тарбаганай дошодо хүрэжэ мухардаад, найман зүг тээшээ һалааташаха... Даамай: дардам харгы гээшэ тужа тайгын буртаг алимши, харьял хадын шанха оройнь хаанабши гэһэн шүүгээр, урдахи хаалтануудаа хододоо «сэлижэ», хүрэхэл газартаа хүрэдэг...

Иимэ харгынуудые эрэлхэг баатарлиг, шэн зоригтой хүнүүд баридаг. Иимэ хүнүүдые арад зон хүндэлдэг, тэдэнэртэ үндэр этигэл найдабари үзүүлдэг.

ДЕЛЕГАТ

Мал шахан таргалуулхаар мэргэжүүлэгдэһэн Бодонгуудай совхоз һүүлшын гурбан табан жэлые амжалтатай дүүргэжэ, дардам харгыдаа гаранхай гээшэ. Ажахын амжалта, илаатанууд тэрэнэй директорэй хуби заяантай нягта холбоотой юм.

1953 онһоо хойшо ами наһаа ленинскэ партитай холбуулжа, тэрэнэй һаруул һайхан һургаалые нюдэнэй сэсэгы мэтэ сахин, даалгагдаһан ажалдаа ходоодо харюусалга ехэтэйгээр хандажа, хамаг хүсэ шадалаа, шадабари мэргэжэлээ нийтын хэрэгтэ зорюулдаг Доржи Цыбикович Цыденжаповые баян дэлгэр Буряад ороноймнай 50 мянган коммунистнуудай партиин XXVI съездэ түлөөлһэниинь хэндэшье гайхалтай бэшэ.

Энэ жэлэй январь һарада Бэшүүрэй районой арадай ажахын түрүүшүүлэй зүблөөн дээрэ партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Александр Иванович Плотников Доржи Цыбиковичые үндэр этигэл найдабаряарнь халуунаар амаршалжа, «алтан одон» доро түрэһэн хүн гээшэ хаш гэжэ шог зугаа дэлгэхэдэнь:

—Һуни болоходо һэеы гэрэй дээбэри, тооргануудайнь нүхэ нүбөөр һарын туяан, үдэр болоходо Наранай гэрэл мансытай хэбтэһэн нарай нялха намайе оложо ядадаггүй байһан гэлсэгшэ, — гэжэ Доржи Цыбикович баһал шоглон харюусаа һэн... — Теэд ёһотойл «алтан одомни» Коммунис партиин сэсэн мэргэн һургаал. Мүн тэрэнэй алтан гэрэл, толотомо туяан бүхы совет хүнүүдэй харгы замые эли тодоор гэрэлтүүлнэл даа!..

Ж. ДАШИЕВ.

ХОЁР ХЭЛЭН—ХОЁР ГАР

Буряад һургуулиин һуралсал нэгэдэхи класстаа ород хэлэн дээрэ эхилхэ гэһэн аргагүй шухала хэрэг һүүлэй жэлнүүдтэ бэелүүлэгдээ. Энэ хэрэгэй нүлөө харагдажа эхилэнхэй. Манай үхибүүд ород хэлэндэ бэрхэ болоо. Юу халахэб, ород хэлэн гээшэмнай дэлхэй дээрэхи хэлэнүүдэй эгээн хүшэрнүүдэй нэгэн гэжэ мэдээжэ. Бага балшар наһандаа хүн хэлэндэ түргэн һурадаг юм.

Хоёрдохи хэлэ шудалха гээ һаа, хүн түрэлхи хэлээ тон һайн мэдэхэ ёһотой. Алибаа хэлэн саашаа ошохо бүреэ, гүнзэгырхэ бүхэндөө адлирхуу болодог. Нэгэ хэлэнэй хамаг дүрим һайн мэдэхэ хүн нүгөө хэлэнэй дүримүүдые ойлгожо ядахагүй. Өөрынгөө түрэл литературын хүгжэлтые хүн хэр һайнаар мэдэнэб, тиимээр лэ ородоо хэлэн гээшые мэдэхэ арга боломжотой юм. Зүгөөр энээн тухай мартаха ушарнууд болоно. Жэшээнь, манай республикадахи байдал абаад үзэе. Үхибүүднай нэгэдэхи класстаа ородоор ном үзэжэ, эрдэм шудалжа эхилээ. Энэ шухала хэрэгые бэелүүлхын түлөө оролдодог гээшэбди. Энэмнай һайн. Гэбэшье шухала хэрэгэйнгээ саанаһаа буряад хэлээ харахагүй гээшэмнай ехэл таагүй гээшэ хаш.

Буряад литературын хэшээл абажа харая. Алибаа уран зохёолой удха тухай ехээр хэлэгдэнэ. Уран зохёолой хэлэн, жэнхэни буряад хэлэнэй шэмэтэй гоё таланууд тухай хэлэгдэнэгүй. Үхибүүд номой удха ойлгоо һаа ойлгоод, хэлэн тухайнь юушье мэдэнэгүй. Тиимэһээ үхибүүд буряад хэлэн дээрэ бэшэлгын хүдэлмэри хэхэ дурагүй байна. Бидэ буряад дунда һургуулинуудаар ябажа, һурагшадта бэшэлгын хүдэлмэри үгэхэдөө, дуратай хэлэн дээрэ бэшэхыень дурадхадагбди.

Үхибүүд ехэнхидээ ород хэлэн дээрэ бэшэнэ. Гэбэшье тэдэнэй олонхинь буряад хэлэн дээрэ бэшэгшэһээ ород хэлэн дээрэ үшөө бирагүйхэнөөр бэшэдэг байха юм.

4-дэхи классай үхибүүдтэ намарай ой тухай сочинени бэшүүлээбди. Һурагшад ород ба буряад хэлэн дээрэ бэшээ. Сочиненинүүд тиимэшье ехэнүүд бэшэ. Тэдэнэй нэгыень абажа харая. Нэгэ һурагшын ородооршье, буряадааршье бэшэһэн сочинени табяад-табяад үгэһөө бүридэнэ. Ород хэлэн дээрэ бэшэһэн сочиненидэнь набшаһан гэжэ үгэ мэдүүлэл бүхэндэ шахуу дайралдана. Тиигээдшье тон юрын үгэнүүдээр сочинени бэшэгдэһэн байна. Харин буряад хэлэн дээрээ бэшэһэн сочиненинь яһала баян үгэтэй, намарай ой соохи байгаалиие гоёожо, найруулжа харуулха гэһэн һэдэлгэ хэгдэһэн байна. Дуратай хэлэн дээрээ сочинени бэшэгты гээ һаа, заабол ородоор бэшэхэ аад, үнэн буряадаараа бэшэхэдээ, һурагшадай һурагүй дээрээр бэшэдэг байһаниинь бидэниие ехэтэ һонирхуулна.

Тиимэһээ багшанар үхибүүдэй байдал ходо һанажа, мэдэжэ байха ёһотой. Түрэлхи хэлэн гээшэ үхибүүдэй ухаанай гүйдэлэй, бүхы мэдэрэлэйнь үндэһэн. Түрэлхи хэлэн дээрээ үхибүүд ухаагаа түргэн, зоборигүйгөөр, зоригтойгоор гүйлгэнэ. Тиимэһээ тэдэ түрэлхи хэлэн дээрээ ойлгожо абаха юумые тон һайнаар, мартахаар бэшээр хадууна.

Буряад хэлэнэй хэшээлдэ һурагшад ганса хэлэ, уран зохёолой удха үзэхын хажуугаар, алибаа асуудалай гүн удхада хүрэхэ гэжэ оролдохо байна. Буряад хэлээ дамжан ород хэлэндэ — энэ гуримай мүнөөдэрэй буряад һургуулинуудай эрилтэ болодог һаань һайн бэлэй.

Ород литературын хэшээлнүүд үхибүүдэй үнжэгэн сэдьхэлдэ аргагүй һайхан мэдэрэлнүүдые бии болгоно, һайхан сэдьхэл, түрүү үзэл бодол түрүүлнэ. Ород хэлэн ба литература мүнөөдэрэй һурагшадай баруун гар болонхой. Буряад хэлэмнай үхибүүдэймнай ажабайдалда мүн лэ тон хэрэгтэй зэбсэг болохо ёһотой байгаа.

С. ЗАБАДАЕВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

БОЛГАРИ. Хара далайн эрьеын Созопол гэжэ хотын нортдо Донно ба Юлия Папазовтанай, мүн тэдэнэй долоон наһатай Яна басаганай һуужа, дэлхэйе тойроод ерэһэн «Тивия» гэжэ яхта бархагаа хаяба. Тэдэнэр энэл портһоо 1979 оной апрелиин 29-дэ холынгоо замда гараһан юм. 777 хоногой туршада «Тивия» гурбан океание гаталжа, 40 мянган миль зай дабаһан байна.

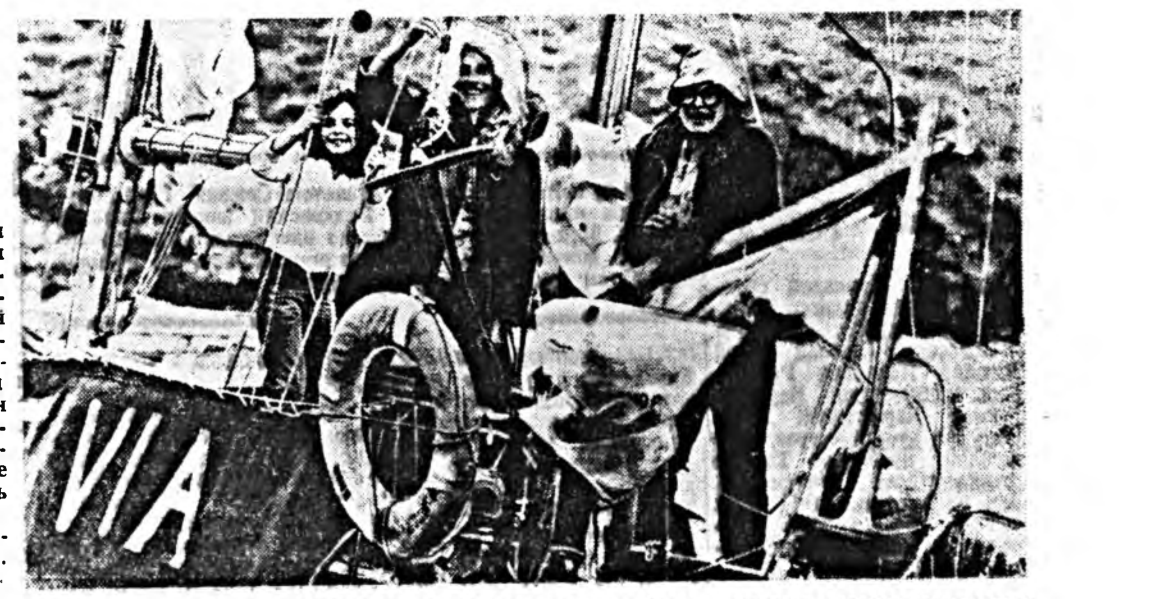

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Созополдо болоһон уулзалгын үедэ.
БТА—ТАСС-ай фото.

ГАБШАГАЙ АЖАЛ

ПРАГА. Чехословакиин шахтернууд жэлэй эхинһээ хойшо габшагайгаар ажаллажа, түсэбһөө гадуур 600 мянган тонно шулуу нүүрһэ арадайнгаа ажахыда эльгээбэ. Хойто-Чешскэ бассейнэй шулуу нүүрһэ малтан абагшад илангаяа ехэ амжалта туйлаа.

Үндэр үрэ дүн туйлалгада рекорд тогтоохын түлөө дэлгэрһэн хүдэлөөн айхабтар ехэ үүргэ, нүлөө үзүүлэв. Мэдээсэхэдэ, Остравска-Карвинска бассейнэй шахтернүүдай габшагай ажалай бригаданууд жэлэй түрүүшын хахадта 150 рекорд тогтооһон байна. Майн Нэгэнэй нэрэмжэтэ шахтын Ф. Фройдын хүтэлбэрилдэг залуушуулай социалис ажалай бригада орон дотороо эгээн үндэр үрэ дүн туйлаа гэхэ гү, али 31 хоногой туршада 70.500 тонно шулуу нүүрһэ малтан абаһан байна.

АМЖАЛТАТА АЖАЛАЙ ҮРЭ ДҮНГҮҮД

БЕРЛИН. ГДР-эй арадай ажахыда байгша оной зургаа һарын түсэбтэ даабаринууд продукци бүтээн гаргалгаар, үйлэдбэрин ашаг үрэ дээшэлүүлгээр үлүүлэн дүүргэгдэв. Республикын түбэй Статистическэ управлениин тунхаглаһан мэдээсэл дотор энээн тухай хэлэгдэнэ.

Энэл хугасаа соо ГДР-ай национальна доход 5 процентээр дээшэлээ, промышленна продукци бүтээн гаргалгын хэмжээн 5,4 процентээр ургаа. Промышленна продукциин хэмжээнэй ургалтын 90 процентынь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнһээ, наука болон техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлһэнһээ сэхэ дулдыдаа гэжэ тэмдэглэмээр. Тэр байра барилгада илангаяа ехэ үрэ дүнгүүд харуулагдаа. Хахад жэлэй туршада 90 мянга шахуу шанэ байра, капитальнаар заһабарилагдаһан гэрнүүд ашаглалгада үгтөө.

ЕХЭ ЗОРИЛГОНУУД ХАРААЛАГДАА

ГАВАНА. Энэ табан жэлэй туршада Кубын барилгашадай урда айхабтар ехэ зорилгонууд табигдаһан. 1981—1985 онуудай туршада бэелүүлэгдэхэ хүдэлмэриин хэмжээн урда табан жэлэйхидэ орходоо жэшээгүй ехэ байха гээд Кубын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, барилгын министр Хосе Лопес Морено тэмдэглэбэ.

Эхилһэн барилганууддта гол анхарал хандуулагдаха, тиихэдэ барилга-хэрэгсэлгын хүдэлмэринүүдэй болзор хо-[illegible] ...Гавана шадарай теплоэлектростанци, Сьенфуэгостохи нефть буйлуулдаг завод, Нуэпта-Горда тодохи никелиин комбинат, Сантьяго-де-Кубадахи текстильнэ комбинат, бусад объектнүүд ороно. Эрхэ сүлөөгэй арал дээрэ барилгада байгаа түрүүшын атомно электростанцида нилээд ехэ мүнгэ зөөри шэглүүлэгдэхэ юм.

(ТАСС).

ТАСС АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

МОНЦАМЭ-гэй ОЙН БАЯР

УЛААН-БААТАР. Монголой телеграфна агентствын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд тэмдэглэбэ. Республикын Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Указаар агентство Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа.

Энэ ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан Улаан-Баатарта болобо. МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, МНРП-гэй ЦК-гай секретарьнар Д. Моломжамц, С. Жалан-Ажав болон партийна, гүрэнэй харюусалгата бусад хүдэлмэрилэгшэд, олониитын түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байна.

Агентствын коллективтэ МНРП-гэй ЦК-гай, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээһэн амаршалгые Д. Моломжамц соносхон уншаба. МОНЦАМЭ-гэй ажал ябуулгада, социалис байгуулалын хэрэгтэ тэрэнэй оруулһан хубитада документ дотор үндэр сэгнэлтэ үгтөө.

РЕВОЛЮЦИИН ХҮГЖЭЛТЫЕ УЛАМ ГҮНЗЭГЫРҮҮЛХЭ

МАНАГУА. Никарагуа арад революциин илаһаар хоёр жэлэй ойе баярай оршон байдалда тэмдэглэбэ. Бүхы орон доторнь ехэ митингнүүд, жагсаалнууд болоно, тэдээндэ хабаадагшад революциин хүгжэлтые үргэлжэлүүлхэ ба гүнзэгырүүлхэ, дотоодын болон гадаадын дайсадай хорото аашануудта шанга харюу үгэхэ, революциин туйлалтануудые сахин хамгаалхын тула һэримжэтэйгээр жагсаха гэжэ баатаар шиидэнхэй байһан тухайдаа мэдүүлээ.

Никарагуагай ниислэлдэ болоһон митингдэ табан зуу мянга шахуу хүн хабаадаба. Тэдэнэр һаиндэртэ ерэһэн 40 шахуу оронуудай түлөөлэгшэдые, тэрэ тоодо СССР-эй Үхаалан зохёолгын ба нээлтэнүүдэй хэрэгүүдые эрхилдэг Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ И. С. Наяшков толгойлогшотой совет делегациие үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаа.

ХОРИЛТО БОЛЮУЛАГДАА

ТУНИС. Тунисай ТАП гэжэ агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, 1963 оной январьда Тунисай Компартиин ажал ябуулгын хоригдоһые оронной засагаархид болюулба. Партиин «Аттарик аль-Джадид» гэдэг неделиин бүриин газетэ ойрын сагаар хэблэгдэн гаража эхилхэнь.

Тунисай президент Х. Бургиба Тунисай Коммунис партиин нэгэдэхи секретарь Мухаммед Хармельтэй уулзаа. Агентствын тэмдэглэһэнэй ёһоор, орон доторхи политическэ оршон байдал заһаруулха зорилгоор Тунисай президентын гаргаһан «шухала ба һайшаалтай үүсхэлээр» ханаги байһанаа М. Хармель элирхэйлбэ.

ПАТРИОДУУДАЙ ШАНГА СОХИЛТОНУУД

ЛУАНДА. Баруун-Урда Азиин Арадай эмхиин (СВАПО) патриодууд Урда-Африкын эзэмдэлгын сэрэгүүдтэ эсэргүү шанга сохилтонуудые хэнэ. Намибиин арадай-сүлөөрэлгын армиин (ПЛАН) сэрэгшэд ойрын үдэрнүүдтэ Анголотой хилэлдэг Намибиин хойто хилэһээ холо бэшэ. Руакан нютагта байдаг ЮАР-ай сэрэгэй томо баазые доботолоо гэжэ Анголын АНГОП агентствын дамжуулһан мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Дурсагдаһан баазые томо буунуудаар буудаһанһаа уламжалан, эзэмдэлгын сэрэгүүдэй зуу гаран солдат ба офицернүүд үгы хэгдэһэн, аэродром, хэлхээ холбооной узел ба дайсанай бусад байра түхеэрэлгэнүүд һандаагдаһан.

ДУРАСХААЛТА ОЙ

КАТМАНДУ. Непалай ба Советскэ Союзай хоорондо дипломатическа харилсаанай тогтоогдоһоор 25 жэлэй ойе — оронной түүхэдэхи дурасхаалта үдэрые Непалай олониитэ июлиин 20-до баярай оршон байдалда тэмдэглээ. Энэ ойн хүндэлэлдэ зорюулагдан, баярай суглаанууд, семинарнууд болоно, тэдээндэ гүрэнэй, политическэ ба олониитын ажал ябуулагшад, хүдэлмэришэд, тарияшад болон алба хаагшад хабаадана. Непал-совет харилсаанай тон шухала байһые, Советскэ Союзтай харилсаа холбооной тэгшэ эрхэтэй, али али талада ашатай түһатайе үгэ хэлэгшэд түсхайлан тэмдэглэбэ.

ФРАНЦИИН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН БУРУУШААЛ

ПАРИЖ. Ливанда эсэргүү зэбсэгтэ доботолго Израилиин хэһэн түшаа ехээр һанаата болоно байһанаа Францин правительство элирхэйлнэ. Ливан олон үдэрэй туршада бомбодогдожо, оронной хүн зоной зүдэрэл, гасалан улам дэбэржэ байнхай гээд Францин Гадаадын харилсаанай министерствын түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Иимэ ушар байдалда Франци хамаагүйгөөр хандаха ёһогүй, хэсэрхэлгэ болюулха тухай ямаршье үүсхэлые дэмжэхэ тухайдаа мэдүүлнэ гэжэ тэрэ түлөөлэгшэ түсхайлан тэмдэглэбэ.

Ливанай амгалан зониие олоор гэмтээһэн Израилиин зэрхэг түрихэй ябуулгые Францин олониитэ эрид буруушаана гэжэ «Франци-Палестина» гэдэг ассоциациин эндэ тунхаглаһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Израилиин баримталдаг дайн журамдэһэн иимэ хараа бодол бүгэдэ нийтын энхэ тайбан байдалда аюул тохеолдуулна.

ПРОФСОЮЗНА ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҺАНАМЖА

ОТТАВА. Социально-экономическа политикаа правительствануудай дары хубилгаагүй һаань, хүнүүдэй, илангаа залуушуулай олоорoo ажалгүйдэлэй асуудалнуудые шиидхэжэ захалаагүй һаань, [illegible] горо- [illegible] будалгаанууд баруун тээхи бусад [illegible] эндэ [illegible] ту- [illegible] зүблөөндэ хабаадаха долоон гүрэнэй профсоюзна нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд иимэ һанамжа гаргаба. Канадын, США-гай, Францин, Англиин, ФРГ-гэй, Италиин ба Японой профсоюзна нэгэдэлнүүдэй түлөөлэгшэд хараа бодолнуудаа тодорхойлхо, «долоонөй» зүблөөнэй үзэмжэдэ табихын тула суглараба.

Ажалшадай байдал муудхаажа, ажалгүйшүүлые олошоруулжа, экономикын бэрхэшээлнүүдые заһуулха гэһэн һэдэлгэнүүд профсоюзуудай ба правительствануудай хоорондын зүришэлдөөе улам дэбэргэхэ байха гэжэ профсоюзна ажал ябуулагшад уридшалан һануулна. Баруун оронуудтахи мүнөөнэй финансын политика Экономическа харилсаа холбооной ба хүгжэлтын эмхидэ хабаатай. 24 орон дотор 30 миллион ажалгүйшүүлэй армиие бии болгожо, айхабтар түбэгтэй байдал тохеолдуулаа гээд тэдэ ажал ябуулагшад тоолоно. Тэдэ правительствануудые оронуудай дотоорхи социальна ба политическэ шахардуу байдал һуларуулхые хэрбээ хүсэбэл, ажалаар хангагдаса заһаруулха, экономикоёо һэргээхэ ябуулганууудые хэхэ ёһотой гээд профсоюзуудай хүтэлбэрилэгшэд тэмдэглэнэ.

США-гай ПОЛИТИКА ДУРАА ГУТАЛГА ҮҮСХЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. «Совет орондо эсэргүү бүгэдэ нийтын бүлэглэл эмхидхэхэ гэжэ Р. Рейганай захиргаанай соносхоһон үг зорилго Холбоото Штадуудта өөһэдтэнь хохидолтойгоор һөөргөө сохибо», — гэһэн тобшолол «Нью-Йорк дейли ньюс» газетын шэнжэлэгшэ К. Фритчи хээ. Америкэдэ дурагүй һанал бодолнуудай олошоролго, США-гай политикаар дураа гутаһан ябадал хаа хаанагүй дэлгэрнэ гэжэ тэрэ бэшэнэ.

«Урда Африкын хархисуудтай Америкын захиргаанай нүхэсэһэн «хорото муухай холбооё» Африкын нэгэдэлэй эмхиин гэшүүд — 50 гүрэн эрид буруушаана. Дэлхэй дээрэхи шахардуу байдалые Вашингтоной һужэрөөн дэбэргэжэ, буу зэбсэгүүдые улам ехээр үрдилдэн түхеэржэ байһые буруушааһан олониитын тэмсэл ФРГ-дэ дэлгэрэнхэй. Дайнда бэлдэхэ хараа бодол баримталдаг болохыень баадхаха гэһэн США-гай һэдэлгэнүүдые арад зонойнь буруушаан эсэргүүсэлгэ Японодо улам үргэдэжэ байна. Америкын политикые буруушааһан һанал бодол Францида мүн лэ улам хүсэтэй боложо байнхай.

Холбоото Штадуудта харшаар хандадаг ябадалай эрид үргэдэжэ байһан ушар юу харуулнаб гэхэдэ, «Рейганай захиргаан Москвае гансаардуулха гэжэ оролдоод, өөрөө гансаардаһан байдалда орошоо» гэжэ К. Фритчи түсхайлан тэмдэглэнэ.

ТОКИО. Йоноги гэжэ ниислэл хотын парк соо зуу шахуу мянган хүн сугларжа, япон-американ сэрэгэй-политическэ харилсаае эрид шууд буруушааһан митинг-жагсаал эмхидхэбэ. Ракетно-ядерна буу зэбсэг ондоо гүрэнүүдэй газар дайда дээрэ тодхолгые болюулха тухай эрилтэ жагсаалда хабаадагшад табиба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жагсаалда хабаадагшад.

ТАСС-ай фотохронико.

БАУНТЫН ХОЁР

Манай нютагһаа гараһан Советскэ Союзай Герой отставкын полковник Н. И. Редковский наһаан жаратай болобо. Мүнөө тэрэ Киев хотодо ажаһуудаг юм. Энэ зураглал документальна материалнуудай тэрэнэй нүхэдэй дурдалгануудай үндэһөөр бэшэгдэбэ.

КПСС-эй Буряадай обкомой партиин архивта Киевһээ бэшэг ерэбэ. Авторынь — Советскэ Союзай Герой Николай Иванович Редковский. 1939 ондо Баунтын районой Карафтидаһаа дунда һургуули дүүргэмсээрээ, комсомолой путёвкоор Томско артиллерийскэ училищида тэрэ ороһон юм. 1941 оной июнин 10-да тэрэнээ дүүргэжэ, Вильнюс хото алба хэхээ эльгээгдэбэ.

«Июнин 19-дэ алба хэхэ газартаа хүрөөд байтарни июнин 22-то дайн эхилшэбэ, — гэжэ Н. И. Редковский бэшэнэ. — Гаталһан замайнни гол түлэбынь нэрлэбэл: Вильнюс—Минск—Смоленск (шархаталга, госпиталь) — Сталинград—Белгород—Чернигов—Мозырь—Люблин—Демблин—Лодзь—Франкфурт-на-Одере хотоһоо урагшаа ориходоо район (сэхээ шархаталга)».

Баатаршалга гаргаһан энэ хүн иимэ тобшоор лэ өөрынгөө дайшалхы зам тухай бэшэнэл даа.

...1930 ондо Николайн түрэлхид Амарай алтанай уурхайнуудта «Баргузинзолото» комбинадай Федоровско уурхайда ерэжэ хүдэлһэн юм. Карафтидай һургуулида Николайтай хамта нэгэ класста Иван Рубленко гэжэ нэрэтэй хүбүүн һурадаг һэн. Хоюулан аргагүй нүхэд байха, нэгэ партадаашье һуугаа. Рубленко — комсомолой организациин секретарь, тиихэдэнь Редковский ханын газетын редактор байһан гэхэ. Һургуулиа дүүргэмсээрээ хоюулан комсомолой путёвкоор Томско артиллерийскэ училищида оробо. Дайнай дүлэтэ харгынууд хоёр нүхэдые хаагуур хинаагүб даа. Тэдэ Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ нэгэл үедэ хүртэһэн, нэгэ тулалдаанда хабаадажа, нэгэ мүрэниие гаталхадаа хүртэбэ гэхэнь гайхалтай юм.

Офицер-артиллерист Н. И. Редковский дайнай түрүүшын эгээл хүндэ хүшэр байдалнуудта ами наһаа гамнангүй тулалдажа гараа гэжэ мэдээ һааб даа. Гэдэргээ сухарихаа гашуудалта замые 1941 оной газаар Смоленск шадар дошхон шүүдэй байлдаануудай... үедэ нютагайхаа гаргаһан, госпитальда эмнэлгэ, 1941 оной август сарада... тэрэ фронтдо ябаа.

...ноо хамгаалгын I шатын ордендэ.

Сталинградай байлдаанда хабаадажа, тэндэһээ ороһоноо баруун хиидэ... фашист... Н. И. Редковский наималсаба. Орёл, Белгородые фашистнуудһаа сүлөөлһэн тухай радиогоор дамжуулагдаһан мэдээнүүдтэ тэрэ хабаатай. Тэрэнэй һууниин тэндэ ороноймнай ниислэл хото Москва дээгүүр салюдай һүртэй дорюун буудалга түрүүшынхиеэ эрхэнэ дайнай үедэ суурараатай бэлэй.

1944 оной зун совет сэрэгүүд фашист эзэмдэлгэ доро зобожо байһан Польшые сүлөөлжэ эхилээ һэн. Тэрэ үедэ миномётно батарейн командир байһан Н. И. Редковскийн... Варшава хотые... 1944 оной декабрьда...

1945 оной январь һарада совет сэрэгүүд ниидэ дайсадые... Одер мүрэнһөө... Берлин бүришье һаа дүтөөр үзэгдэбэ.

1945 оной январиин 29-дэ Нэгэдэхи Белорусска фронтын сэрэгүүдэй бүридэлдэ Одер мүрэниие гаталхадаа, 146-дахи гвардейскэ артиллерийскэ миномётно полкын миномётно батарейн командир, гвардиин капитан Николай Редковский баатаршалга харуулһан байна. Добтолжо байһан түрүүшын бүлэгүүдтэй мүрэнэй нүгөө эрьедэ хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдые абаад тэрэ гаралсаба. Батарейнгаа буудалгые шадамараар залан шэглүүлжэ, дайсанай буудалгын 4 точко даража, хоёр взвод хүрэтэр фашистнуудые хюдаба. Хэды нэтэрүүгээр фашистнуудай тулалдабашье, манайхиин Одерой баруун эрьедэ плацдарм эзэлжэ, тэндээ бүхөөр тогтобо. Дайсанай добтолгонууд хойно хойноһоо үргэлжэлбэ, фашистнууд артиллерийскэ-миномётно, реактивна хүндэ түхеэрэлгэнүүдэй хүсэтэ буудалгаар манайхиниие һүрдөөжэ, гэдэргэ сухарюулхые һэдэбэ. Түрүү зэргэдэ добтолһон мориин сэрэгшэдэй бүлэгүүд гэдэргээ ошохо баатай болобо гэжэ дуулаһан капитан Редковский һүүлшын снаряд хүрэтэр тулалдаха гэжэ шиидэбэ. Дайсанай добтолгонуудые буруу һүргэн, өөрынгөө батарейн буудалгаар немецүүдэй үшөө нэгэ миномётно батарей, пулемёт бута сохибо, нэгэ взвод солдадуудые үгы хэбэ. Хүндөөр шархатаһан лэ хойноо батарейн командир эгээл һүүлдэ позицияа орхижо ошоо һэн.

146-дахи гвардейскэ артиллерийскэ миномётно полкын командир гвардиин полковник Володарский шагналда зууршалһан хуудаһанда иигэжэ бэшэһэн: «Дайшалхы захиралта бэелүүлэн, байлдаанай үедэ тэрэнэй гаргаһан гайхамшагта шэн зоригой түлөө нүхэр Редковский правительствын дээдын шагнал — Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэхэ дүүрэн эрхэтэй».

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1945 оной мартын 24-нэй Указаар баатар габьяата артиллерист үндэр дээдын нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм.

Дайнай һүүлээр Н. И. Редковский Фрунзиин нэрэмжэтэ Сэрэгэй академи дүүргээд, сэрэгэй училищиин багшаар хүдэлөө һэн.

* * *

1945 оной январиин 26-да артиллерийскэ дивизионой командир, Дайшалхы Улаан Тугай хоёр ордентой, Эсэгэ ороноо хамгаалгын II шатын ордентой гвардиин майор И. А. Рубленко 17 хүнһөө бүридэһэн тагнуулшадай бүлэгтэй загаһашадай онгосоор дайсанай шанга буудалга доро Одер мүрэнэй баруун эрьедэ гаралсахаар ошобо. Мүрэнэй хахадта ябаад, сүмэ буудуулһан онгосонь шэнгэжэ эхилбэ. Командирай захиралтаар сэрэгшэд онгосоһоо уһа руу һүрэжэ үрдибэ. Тиигэжэ тагнуулшад баруун эрьедэ гараһаа байха, тэрэ эрьедээ бүхөөр шэбээлэн тогтожо, эндэ байһан немецүүдые дууһан һалгаба. Артиллери, авиациин дэмжэлгээр дайсан үшөө гурба дахин шунахайран добтолбо. Майор Рубленко өөрынгөө дивизионой, мүн хүршэ байһан оньһожоруулагдамал бригадын буудалгые наряар залан шэглүүлхэ зуураа шэн габьяата арба гаран тагнуулшадые өөрынгөө жэшээгээр зориг-жуулан, дайсанай бүхы добтолгонуудта шанга харюу үгэжэ шадаһан байха юм. Эзэлһэн плацдармаа тэдэ алдабагүй. Фронтын энэл участогта бүхы соединени мүрэнэй нүгөө эрьедэ гаража, добтолгоёо амжалтатайгаар үргэлжэлүүлбэ. Нэгэдэхи Украинска фронтын 4-дэхи танкова армиин Сэрэгэй Совет иимэ тобшолол хэбэ:

«Эрэлхэг зэригтэн сооһоо онсо шалгарһан бэрхэ командир Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэхэ габьяатай».

Тиигэжэ 1945 оной апрелиин 10-да СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар Иван Александрович Рубленкадэ Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо бэлэй.

...Агуухэ Илалтын 20 жэлэй ойн урда тээ Баунтын районой ажалшад баяр баясхалангаар дүүрэн, нютагайнгаа хоёр Геройнуудые, һургуулиин нэгэ партада һууһан нүхэд И. А. Рубленко, Н. И. Редковский гэгшэдые угтаһан домогтой. Ондо ондоо фронтдо байбашье, Одер мүрэниие нэгэл үедэ гаталһан тухайгаа хоёр герой-артиллеристнүүд уулзаһан лэ үдэртөө түрүүшынхеэ ехэтэ гайхан мэдэлсэбэ. Тиигээд эдэ хоёр нүхэд мүнөө үедэ партада һууһан үхибүүдтэ өөрынгөө ажабайдал тухай, агуухэ дайнда ами наһаяа гамнангүй тулалдаһан совет сэрэгшэд тухай хөөрэө һэн. Мүн СССР гэжэ нэрэтэй Агуухэ орон нютагаа юунһээшье үлүүгээр һанажа, хэзээдэшье һайханаар дурсажа ябагты гэжэ эдиршүүлые уряалһан байна.

Д. ЦЫРЕНОВ,
манай штатна бэшэ корр.

ХҮНЭЙ ҺОНИРХОЛ

ОРЕНБУРГЫН УРАН ГАРТАН

Оренбургын нэгэ заводой хүдэлмэрилэгшэ Николай Доцковский сүлөөтэй сагтаа жэжэхэн зүйлнүүдые ехэ оролдосотойгоор дархалдаг заншалтай. Тэрэнэй суглуулбари соо нэгэ һонин зүйл бии. Тэрэниие ёһоорооl тахалмал булуудха гэжэ нэрлэхэдэ болоно. Энээнэй һүүлээр лэ тэрэниие, «һалгайбша» гэжэ нэрлэһэн юм (Н. С. Лесковой мэдээжэ үльгэртэ орогшын хүндэлэлдэ).

— Нэгэтэ заводойнгоо нэгэ цехһээ нүгөөдэдэнь ороход гэбэб, — гээд Доцковский хөөрэнэ. — Тэндэ үлэмжэ һонирхолтой хүдэлмэри хэгдэжэ, янза бүриин түхеэрэлгэнүүд, оньһото приборнууд заһабарилагдажа байһан юм. Цехэй начальник минии дуратай ажалые мэдэдэг байһан тула, наадалжа гү, али нээрээшье гү даа, иигэжэ хэлэбэ: «Булуудха тахалаагүйдөө бү ерэгты». Зай, тиигээл һаань туршаад үзэхэ юм байна гээд досоогоо бодобоб. Медицинскэ институтда спирт соо хэгдэһэн хэдэн булуудха абабаб. Тэдэнэй дундаһаа бүтэн хүлнүүдтэй үлэһэн нэгыень шэлэбэб...

«Һалгайбша» тиигэжэ дуугаржа ябаад лэ нэгэ гоёхон соголиг абажа нээгээд, микроскоп доро табиба. Гиихэдэнь тэрэ шумуулай хойто хүлнүүдэй табгайнуудта алтаар дархалагдаһан жэжэхэн тахануудые хараа бэлэйб. Таха бүхэнэнинь гурбан түмэр хадааһануудаар хадагдаһан байба. Энэмнай, багсаахада, газетын текстын сэг-точкоһоо зуу дахин жэжэ юм шуу.

Доцковский угаа жэжэхэн зүйлнүүдые дархалдаг болоһоор үнинэй юм. Бүри бишыхан хүбүүн ябахадаа янза бүриин һонин зүйлнүүдые дархалдаг болоо һэн. Техническэ мэргэжэлэй һургуулида нүхэдэйнгөө слесарна хэрэгые эхинһээнь шудалжа байхадань, тэрэ практическа хэшээлэй үедэ бэеэ даагаад, орёо хүшэр даабаринуудые дүүргэдэг һэн.

Училищи дүүргэһэнэй һүүлээр тэрэ тепловоз заһабарилгын заводто хүдэлхэеэ оробо. Нэгэтэ Свердловскын Александр Сысотиной урлаһан жэжэхэн бүтээлнүүдые киножурналда хараба. Тиигэжэ энэ талаар баһал өөрынгөө шадал туршаад үзэхэ гэбэ.

Зуруулай хайрсаг соо багтамаар слесарна шэмхүүрнүүдые, тиигээд һүүлээрнь тон жэжэхэн зэмсэгүүдые дархалба. Тэдэ зэмсэгүүдээрээ бишыхан электрическэ самовар дархалба. Тэрэнь хармаанай фонаригай батарейкэнүүдээр халаагдаһан. Тэрэ бишыхан самоварынь нэгэ зэд мүнгэн дээрэ табихада багтадаг. Тинбэйн тэрээн соонь сай бусалгада болодог һэн. Тэрээн сангаарнь имагтал Андерсенэй онтохон соо хэлэгдэдэг Дюймовочкые садхааха болохоор һааб даа.

Николай Доцковский шударуулай тархиин шэнээн электромотор харуулба.

— «Малютка» гэжэ энэниие нэрлэнхэйб, — гэжэ Доцковский хөөрэнэ. — Гэшэ нэгэн детальнуудһаа бүридэдэг юм. Эндэ обмоточнуудгай гурбан катушка оролсоно. Эдэниие бүтээхэдээ хүнэй тархиин үһэнһөө гурба дахин нариихан проводануудые хэрэглэһэн байнаб...

Доцковскиин олохсн бүтээлнүүдые имагтал микроскопоор харaха ушарнай байгааб. Тэрэнэй окуляр руу шагаахадаа, нэгэ тэргэтэй хоёр хүбүүдтэй шатарай хүлгэ хараа бэлэйб.

— Энэ хэды зэргын хэмжүүртэн юм?

— Миллиметрэй зуунай нэгэ хуби. Энээндэ зохихо материал олохонь эгээл бэрхэшээлтэй хэрэг байгаа юм — гэжэ уран дархан хөөрөө үргэлжэлүүлнэ. — Олоходоншни нэгэниинь дааша хатуу, нүгөөдэнь дан зөөлэн байха. Эндэ сигаредэй пачкын улаахан бүһэн туһа болоо. Хюлгын тэбхэр клеткэнүүдые шэрдэхэдээ шангахэн тоһон шэрэ хэрэглэһэн байнаб. Тусхай зэмсэгээр шэрдээб. Дүрсэнүүдые пластмассаар һиилэжэ дархалаа һэм.

Нэгэтэ нюдэ аргалдаг мэргэжэлтэ Леонид Линник тэрэнэй һаламжа эрижэ, энэ уран дарханда хандаба ха.

— Тэрэ аргаламжынгаа газарта намайе урижа абашаба, гээд Доцковский хөөрэнэ. Тэндэ тон лэ орёо нюдэнэй тэрэнэй операци хэжэ байхыень хараа бэлэйб. Тэрэ операциин һүүлээр хирургнай багсаажа зураһанай жэшээгээр тон жэжэхэн микроскопическа зэмсэгүүдые яажа байгуулха арга боломжонуудые зүбшэн хэлсэбэбди. Тиигэжэл бидэ хоорондоо харилсаатай болоо һэмди...

Энэ хирург нюдэнэй хабдарта, сэсэгыдэ хэдэг олон операци амжалтатайгаар гэргэнэн юм. Тэрээн бүхэндөө Доцковскиин гараар бүтээгдэһэн микро-зэмсэгүүдые түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэдэг байгаа.

Владимир СОКОЛОВ.
(Московские новости—АПН).

Залуушуулай дунда боксоор бүхэсоюзна мүрысөөн Улаан-Үдын Ленинэй ордентэ локомотив-вагон заһабарилгын заводой Соёлой ордон соо үнгэрэгдөө. Тэрэ манай ороной арһан бээлэйн шадабаритадые халажа абаха залуу боксернуудай мэргэжэл шадабариин ёһотойл харалга болоожо дүүрэбэ.

Залуушуулай дунда боксоор бүхэсоюзна мүрысөөн

ЗОРИЛГОДОО ХҮРЭБЭ

Хахад финалай наадан, түгэсхэлэй мүрысөөн тухай энэ репортаж соогоо хөөрэхэмнай.

Манай республикаһаа бүхэсоюзна мүрысөөндэ хабаадаһан 16 боксерой наймаиинь хахад финалда гараһан байгаа. Энэ хадаа спортсменүүдэймнай ехэ амжалта гээшэ. Эндэ ямар тэмсэлэй болоһон тухай уншагшадтаа эхинһээнь хөөрэе.

Спортын мастер Ю. Гайбалиевай үбдэһэн дээрэһээ Буряадай хүдөө ажахын институтдай студент, спортын мастерта кандидат А. Асадулин З. Абдулкадыровтай түгэсхэлэй мүрысөөндэ тулалдаба. Нэгэдэхи раундда тэнсүү, шанга тэмсэл болоо, гэбэшье саашадаа спортын мастер Заир Абдулкадыров һалгай гараараа онобшотой шанга сохилто хэжэ, нүгөөдэеэ тухашаруулаа. Эгээл эндэ манай боксерой һула газарынь элирбэ— тэрэ хамгаалалтадаа гол анхаралаа хандуулха ёһотой.

Тренер П. Федотовой һурган хүмүүжүүлдэг Зүүн Сибириин технологическа институтдай студент, спортын мастерта кандидат Юрий Мангатаев 51 килограммай шэгнүүртэ түрүүшынхеэ мүрысөө. Тиихэдээ тон һайн талаһаа бэеэ харуулба. Спортын мастернууд И. Иванов (Москва), И. Пушкарев (Хабаровск) гэгшэдые шүүгээд, һүүлшын үдэр Казахай ССР-эй чемпион, спортын мастер Серик Макеновтэй ринг дээрэ уулзаһан байна. Юра бар хүсөөрөөшье, мэргэжэл шадабаряараашье мүхөөгөө үгтэнгүй, ана-мана тулалдаа. С. Макенов бушуу түргэн байжа, илалта туйлаба. Иимэ ехэ мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлхэ гээшэ хүндэтэй хэрэг мүн. Саашадаа Ю. Мангатаев арга дүрэеэ улам мулижэ, уданшьегүй мастер болохо байха гэжэ һанагдана.

57 килограмм. Буряадай багшанарай институдай студент, 18-тай спортын мастерта кандидат Бадма Бадмаев спортын мастер П. Котов (Москва), мастерта кандидат В. Мястковский (Львов) гэгшэдые шүүгээд, түгэсхэлэй наадандa В. Городничевтой (Свердловск) тулалдаа. Гурбан наһаар аха спортын мастер Владимир Городничев һайн бэлэдхэлтэй, шанга нюдаргатай байжа, илаха ёһоорооl илаба. Зүгөөр Бэшүүрэй районой хүүгэдэй спортын һургуулида тренер Балдан Улзытуевай хүтэлбэри доро арһан бээлэйн нюусатай танилсаһан Б. Бадмаев өөрын онсо бэлиг шадабаритай, хүсэл эрмэлзэлтэй боксер болоожо ябаһанаа харуулаа. Юрэдөө, хойшодоо тэрээн тухай үшөө олон дахин дуулаха байхабди.

Хүнгэн шэгнүүртэй В. Сальников һүүлэй хахад жэлэй турша соо мэргэжэл шадабаряа, арга дүрэеэ дээшэлүүлжэ бираагүй гэжэ хэлэлтэй. Ушарынь юуб гэхэдэ, «Байгал» журналай шанда хүртэхын түлөө нёдондо намар болоһон бүхэсоюзна мүрысөөндэ яһала һайнаар тулалдаа һэн. Теэд мүнөө тэрэ һанаһанда хүрэбэгүй. Үгайдхадаа, манай залуу боксерой арга дүрэнь хангалтагүй байна. Тэрэ өөрөө, мүн тренерынь энэ дутагдалда гол анхаралаа хандуулжа, заһаруулха ёһотой.

Түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараһан манай табан боксерой дундаһаа гансал спортын мастер Бадма Батуев илажа, нэгэдэхи һуури эзэлбэ. Тэрэ бэлэхэнээр илалта туйлаа гэхын аргагүй. Бэеэр томо, бар хүсэтэй, үндэр нэрэ зэргэтэй спортсменүүд В. Калиниченко (Донецк), Ш. Михадов (Каспийск) гэгшэдтэй һүүлшын хоёр үдэр рингдэ гаража тулалдаба. Жэшээнь, Владимир Калиниченко 1978 ондо эдиршүүлэй дундаһаа СССР-эй чемпион болоһон, хойто жэлынь оронэй чемпионадта шанда хүртэһэн, мүнөө жэл Украинын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдаһан алдартай. Гэбэшье Бадма Батуев тэнсүү шанга тэмсэлдэ найдамтай һайнаар наадажа, илалта туйлаад, суглараг шадай альга ташалгаар угтагдаһан байха юм. Бэрхэш, Бадма!

Бусад шэгнүүрнүүдтэ А. Ибрагимов (Харьков) — А. Ясаковые (Оренбург), А. Полищук (Донецк) — И. Исаевые (Ангарск), С. Копылов (Вильнюс) — А. Митрофановые (Жигулевск), В. Рогевич (Москва) — А. Андреевые (Белгород) шүүгээ. Спортын мастерта кандидат Иван Исаев шандааһа шангатай байһанаа харуулжа, урда тээнь гурбан илалта туйлаһан юм. Александр Митрофанов хахад финалда Михаил Боровскитой (Ташкент) уулзахадаа, нокаудаар диилээ һэн. Энэнь тэрэнэй ехэ ерээдүйтэй байһые харуулба.

Эрхүү хотын Дмитрий Бурлаков хүндэшэг шэгнүүртэн сооһоо онсо шалгарһан байха юм. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ тэрэ С. Фоменкые (Москва) түрүүшын раундда нокдаундa оруулжархёо. Тиихэдэ секундантнь — СССР-эй габьяата тренер Б. И. Греков һурагшынгаа шүүгдэһые мэдэржэ, полотенциеэ хаяха баатай болобо. Мэдэн гэһээ Д. Бурлаков манай нютагай хүбүүн байшоо. Тэрэ Гусиноозерскдо түрэһэн, эндэ һураха үедөө тренер Олег Сандаковой хүтэлбэри доро боксын секцидэ һорилго хэжэ захалһан юм. 8-дахи классай һүүлээр Эрхүүгэй физкультурна техникум дүүргээд, Омско физкультурын институтда заочноор һурана. Мүнөө тренер А. Г. Катасовай хүтэлбэри доро Дмитрий мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлнэ. Манай командаһаа Ж. Норбоев, Д. Шарбунаев, С. Баяндуев бронзо медальнуудаар шагнагдаа.

Оронойнай хүндэ шэгнүүрэй (91 килограмм хүрэтэр) бэлигтэй бэрхэ боксернуудые халажа абаха залуу хүбүүдэй урган гаража байһые энэ мүрысөөн гэршэлбэ. Мэргэжэл шадабаряараа, хаба шадалаараа адлирхуу олон спортсмен эндэ сугларһан байха юм. Залуушуулай дундаһаа нёдондо жэлэй Европын чемпионууд, «Трудовые резервы» бүлгэмһөө уласхоорондын классай спортын мастернууд Василий Тюменцев (Ленинград) Владимир Долгунь (Донецк) хоёр лэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараха байха гэжэ суглараг шад хүлеэгээ һэн. Теэд эндэ хүлеэгдээгүй ушар болобо. Юуб гэхэдэ, спортын мастернууд В. Колганов (Барнаул), В. Моршнев (Харьков) гэгшэд тэрээндэ заһабари оруулжархёо бшуу. Һүүлшын үдэр В. Моршнев хоёр гарһаа шанга сохилтотой, ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанаа харуулжа, чемпион болобо.

Эгээл хүндэ шэгнүүртэ 1980 оной Европын чемпион С. Кормилицынтай (Москва, «Трудовые резервы») тэнсэхэ хүн олдобогүй.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр түгэсхэлэй уулзалгада хабааадаһан 24 хүн, тэрэ тоодо манай республикын 5 боксер августын 29-һөө сентябриин 4 болотор Ташкент хотодо үнгэргэгдэхэ СССР-эй чемпионадта хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

Бүхэсоюзна мүрысөөнэй дүүрэжэ байха үедэ мүрысөөнэй ахамад судья, уласхоорондын категориин судья В. Г. Гордиенко (Москва) иигэжэ хөөрэбэ.

— Арһан бээлэйн шадабаритадай энэ ехэ наадан шэнэ нэрэнүүдые элирүүлээ. Виктор Моршневые (Харьков) онсолон тэмдэглэлтэй. Тэрэ эдэбхитэй һайнаар мүрысөө. Гоё һайхан арга дүрэтэй, бар хүсэтэй байһанаа харуулба. Өөһэдөөшье бодоод үзэгты. В. Долгуниин шанга добтолгые сухарюулжа шадаа. С. Кормилицын бүлтанһаа һураггүй булюу байба. Танай залуу боксернууд сооһоо Б. Батуев шалгарна. Гэбэшье олонхи хүбүүдтнай ехэ ехэ мүрысөөнэй дүршэл шадабари багатай байна.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: бүхэсоюзна мүрысөөндэ илагшад ба шанда хүртэгшэд түгэсхэлэй парадай үедэ; манай залуу боксёр Бадма Бадмаев (баруун гарһаа) Владимир Городничевтой тулалдажа байна; нэгэдэхи дундуур шаг шэгнүүртэ илажа гараһан Бадма Батуев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХҮН БА ХУУЛИ

БЭЛЭНЭЭР БАЯЖАХЫЕ ҺЭДЭЭД...

РСФСР-эй уголовно кодексын 144-дэхи статья соо «Хубиин нюуса эд зөөри хулгайлхагүй хүн 5 жэлээр эрхэеэ хаһагдаг» гэжэ хэлэгдэнхэй.

Нээрээшье, совет хуули гээшэмнай хулгайшадые хайра гамгүй хэһээдэг, обществодо харша ябадал гаргагшадые хатуу шангаар шүүмжэлдэг юм. Жэшээлхэдэ, эрхэтэн Солтоев хулгай хэжэ байһаар баригдаад, 4 жэлээр эрхэеэ хаһагдаа. Тэрэ үүдэнэй хажууда дэбдигдэһэн толбог доро хэбтэһэн түлхюур олоод, хулгай хээ бшуу. Тиихэдэ эрхэтэн Теплов хулгай хэхын тула почтын хайрсаг соо орхигдоһон түлхюур абажа хэрэглээ.

Заримдаа иимэшье ушар болодог. Үглөөгүүр айлайхи зариман ажалдаа ошоходоо, үшөө унтажа байһан нүгөөдүүлдээ найдаад, үүдэеэ суурганангүй ябашадаг. Эгээл энээниие һамбаашалһан хулгайшад гэртэ орожо, үлгөөтэй байһан хубсаһа абаад тэрьелшэһэн байгаа. Игнатовай нэгэ гэрэй үүдэ түлхихэдэнь онгорхой байба ха. Тиихэдэнь тэрэ һэмээхэн ороод, үнэтэй сэнтэй хубсаһа түргэн гэгшээр суглуулаад, гаража ябашоо.

Нэгэ хэды сагай үнгэрһэнэй удаа тэдэнээ худалдаха гэжэ байһаар баригдаа һэн. Эрхэтэн Мельников эгээл иимэ хулгай хээд, 5 жэлээр сууддүүлээ.

Гэртээ хүниие байлгахаар оруулһан хүнүүдэй документыеньшье харадаггүй, ямаршье шалгалта хэдэггүй байһан ушар дайралдана. Эрхэтэн Ельцова Петуховые гэртээ байлгахые зүбшөөбэ ха. Тэрэ Совет Армиин албанһаа табигдаһанби гэжэ худалаар хэлээ һэн. Табан үдэрэй үнгэрхэдэ, Петухов Ельцовагай үнэтэй сэнтэй юумэ абаад тэрьелшоо.

Гэхэһээ гадуур, хулгайлагдаһан юумэн гэжэ мэдэжэ байгаад, хулгайшанай гарһаа юумэ худалдажа абадаг дуратайшуул олдолог. Үнэгүйгөөр лаб лэ хулгайлагдаһан юумэн худалдагдана гэжэ мэдэжэ байгаад, милициин органуудта дуулгангүй, өөрөө худалдажа абаһан хүн мүн лэ 5 жэл хүрэтэр эрхэеэ хаһагдадаг. Жэшээлхэдэ, эрхэтэн Казаковагай гэрэйнгээ хажууда танихагүй хүнһөө худалдажа абаһаниинь, энэнь хулгайн гутал байшоо.

Хубсаһанай хармаанһаа, сүүмхэһээ хулгай хэлгэ мүн лэ ушарна.

Нэгэ хэды жэшээ дурдалтай. Арадай сүүд эрхэтэн Семеновые 7 жэлээр эрхыень хаһаа. Юуб гэхэдэ, тэрэ үйлсэдэ уулзаһан хүниие хайра гамгүй сохеод, часыень буляаһан байгаа. Цыденов, Мордеев гэгшэд үдэшэндөө хүнүүдые байлгадаг, тонодог гэжэ элирүүлэгдээд, мүн лэ 7 жэлээр эрхэеэ хаһагдаа.

Эдэ бүхы муу муухай ябадалнуудые хаража үзэхэдэ, бага наһанай үхибүүдые хулгайлжа һургадаг ехэшүүл дайралдадаг байна. Кабанскын районой Тимлюйн станцида ажаһуудаг А. Л. Игнатьева өөрөө хаанашье хүдэлдэггүй, наһаяа гүйсөөдүй 6 үхибүүнэй эхэ юм. Тэрэ Улаан-Үдын дэлгүүртэ басагантаяа суг хүнүүдэй хармаанда орожо байгаа. Түрэһэн үриеэ хулгай хүдалда һургаһан эхэ һэшхэлээ алдаһан лэ гээшэ ааб даа.

Хамтын байдалда харша ябадал гаргалтые һэргылхэ хэрэгтэ олониитэ хүн зон хабаалалсаха, хулгайшадые элирүүлэлсэхэ ёһотой. Энэ ушарта амжалта туйлагдаха бшуу.

Н. КАЗАЗАЕВ,
республикын МВД-гэй уголовно мүрдэлгын таһагай ахалагша инспектор.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Эдиршүүлэй дабаһан замаар». 10.35 —«Я родом из детства» —уран һайханай фильм. 12.00 —Концерт. 12.25 — Шэнэ һонин. 15.10— Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 —«Хүн газар дээрэ» —кинопрограмма. 16.30 —«Шатарай һургуули». 17.00 — «Фазиси» гэжэ ансамблиин концерт. 17.30 — «Студентнэрэй бүхэдэлхэйн наадан дээрэ». 18.15 —«Горнистнууд, харюусагты!»

Улаан-Үдэ. 18.45 —«Байгал» программа. 19.15 — «Саяан».

«Орбита». 19.45 —«Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». 20.00— «Танай гуйлтаар уулзалга». Калинин хотын полиграфистнуудай асуудалнуудта харюу. 21.00 — Польшын телевидениин программа. 22.00 — «Время». 22.35 —В. Луговскойн уран шүлэг. Союзуудай ордоной Колонно зал соо болоһон баярай үдэшэ. Хүтэлбэрилэгшэнь —С. Михалков. 00.05 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 00.20 — «Студентнэрэй бүхэдэлхэйн наадан дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 12.55 —Дамжуулгын программа. 13.00 —Үхибүүдтэ. «Очкарик» — телевизионно уран һайханай фильм. 13. 45 —«Зариповтан —джигидүүд». Фильм-концерт. 14.10— «Эрдэм ба техникэ» —киножурнал. 14.20 — «Баримтата экран». 15.20 — В. Каверин «Гэрэлэй урда» —уран һайханай уншалга. 16.10 —РСФСР-эй габьяата артист А. Ворошило дуулаха.

Улаан-Үдэ. 17.00 — Үхибүүдтэ. «Звонят, откройте дверь» —уран һайханай фильм. 18.10 —«Агитаторнууд ба политинформаторнуудта туһаламжа». 18.30 — Соносхолнууд.

«Орбита». 18.45 — «Эрдэм наукын һонин». 19.15 —«Универсиадын дневник». 19.30 — 19.45 —Забһарлалга.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Киножурнал.

«Орбита». 19.55 —Дамжуулгын программа. 20.00 — П. Гертель, «Тщетная предосторожность» гэжэ баледһээ хэһэг. 20.30 —Спортын табан зүйлөөр СССР-эй чемпионат. 21.00 «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15 — Уласхоорондын һонин. 22.00 —«Время». 22.35 — «Мораль пани Дульской» — теле-зүжэг.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Райкомой инструктор» — түрүү бэшэг. «Һогооборишье үбһэ үлөөхэгүй» — корреспонденциинүүдэй суглуулбари. «Намар орой болотор сабшалгана үргэлжэлүүлхэ» Н. Дегтярёвой статья. «Гусиноозёрско ГРЭС-эй барилга дээрэ» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Сергей Васильевич Башинлов» — СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадай намтар.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Правда Бурятии» газетын редакциһаа «Шергинский» совхоздо эмхидхэһэн уулзалгын материалнууд.

Гурбадахи хуудаһанда. «ПОРП-ын съездын түгэсхэл» — ТАСС-ай материал. «Бүмбэрсэг дэлхэйн һонин». — ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Манайда айлшаар ерэһэн театр». «Хажуудаа һуугшаяа танижа хара...» — Т. Борисовагай статья. «Залуушуулай дунда боксоор бүхэсоюзна мүрысөөн»

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

РЕДАКЦИҺАА

Газетымнай июлиин 18-най номерой 3-дахи нюурта һунгалтада зорюулагдаһан материал доро авторынь буруу заагдаһан байна. Алдуу гаргаһан корректорнуудта зэмэ тохогдоо.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная—2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.

Н-00629. Заказ № 168. Индекс 5901